

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A lap szellemi részét illető minden közlemény a szerkesztőség címe alatt küldendő.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél íven.

Előfizetési ár: egész évre 6 frt (12 korona), félévre 3 frt (6 korona). Hirdetések díja: *Benn a lapban* egész oldal 8 frt, féloldal 4 frt, negyedoldal 2 frt; *a borítékon* egész oldal 4 frt, féloldal 2 frt, negyedoldal 1 frt. Többszörös hirdetésnél árendemény adatik. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.

Egyes szám ára 15 krajcár.

Az előfizetési és hirdetési pénzek a lap megrendelésére és szétküldésére vonatkozó összes megkeresések Karai Sándor tanárhoz (Rákóczy-utca 46. sz.) intézendők.

Igaz mérték.

II.

A történetírás mértéke a magyar kath. klérusra.

A millennium alkalmából Szilágyi Sándor szerkesztésében megjelent Magyar nemzet történetében (10-ik köt. 484. l.) ezt írja Beksics Gusztáv: „*A magyar klérus híres volt mindég hazafiságáról.*” És ezt ezen nyomatékos bizonyossággal támogatja: „Midőn a törvényhozás egyszer már nyilatkozott, *feladta* a harcot, vagy *legalább nem szövetkezett a hazaellenes elemekkel.* (!) Az 1848 : 20. t.-c. messzebbre ható elvi kijelentéseket tartalmazott még az egyházpolit. programnál is világosan következett e t. cikkből az egyházjavarok államosítása. És mit tett az akkori püspöki kar? Híres áprilisi konferenciáján *nem izent hadat* (!) az ifju magyar államnak, hanem csak az autonómiát követelte. Sem az episcopatus, sem az alsó papság soraiból *nem támadtak* szabadságharcunk idején *muszkavezetők*, vagy *Windischgrätz és Haynauval cinkoskodók.*” — Az 1855-ik évi Concordatum tárgyalásánál pedig így szól: „A magyar klérus — *becsületére legyen mondva!* — *nem nagyon* exponálta magát a concordatumért... *Csendesen* ellenezte azt.” (U. o. 523. lap.)

Ez utóbbira lentebb tesztek egy-két megjegyzést. Itt a muszkavezetésről stb. mondott elismerésre, dicséretre azt mondhatjuk, hogy annak értéke nagyon kétes, nagyon gyanus, inkább gunyból mondottnak látszik az: a hazának bármely rendü gyermekeiről dicséretképen említeni, hangsúlyozni, hogy nem szövetkeztek a haza megrontóival, ellenségeivel!! Én Istenem! Hiszen ez száz halálraméltó hazaárulás, anyagyilkosság volna! Ezt *nem* tenni, már érdem!? Mi reformátusok halálra szégyelnénk magunkat, ha pap-

ságunk ilyenféle tisztázására a történelem ítélő széke előtt, szükségünk volna.

De vegyük az állítást komolyan, úgy a mint adva van: „A magyar klérus híres volt mindég hazafiságáról.” És nézzünk utána: Vajon lehetséges-e ez már a priori? és igaz-e történelmileg? — Lehet-e feltétlenül és rendületlenül hazafias bármely nemzetben a kath. klérus a maga egészében és az episcopatus? és vajon olyan dicsőítésre méltó é minden időben a magyar klérus és episcopatus hazafisága?

A r. kath. klérus nemzetközi szervezet; hierarchiája épen olyan internacionális, mint a nemzetközi szocializmus, mely hazát nem ismer. Évszázadok szívós kitartásával, az emberi elmének minden találékonyságával szervezett roppant hadsereg, melyet egyetlen cél, a fanatizmus erejével hevit. Ez a cél az ő fejének, a római pápának és vele és általa az ő hadseregének világ feletti uralma, melynek szükségessége a dogma hatalmával van lelkébe égetve. E dogmatikus meggyőződés előtt semminek látszik az államok fensége annyira, hogy valahányszor a hazafiui kötelesség összeütközésbe kerül a dogmatikus meggyőződéssel, amannak mindig meg kell törnie. E két kötelesség összeütközéséből támadt belső küzdelem eredménye az az önmagával meghasonlás, mely az erősebb, tisztább, lelkiösmeretűek lelkében épen napjainkban elég sűrűn megnyilatkozik, kath. lelkészeknek a prot. vallásra térésében, úgy hazánkban mint más országokban, — még az olyan késő életkorban is, mint azt a nevezetes amerikai Chiniqui atyánál tudjuk. Protestans, közelebb-ről kálvinista lelkészeknek, avagy csak lelkésznevendéknek is — a kecségtető kilátások mellett is — kath. egyházba kitéréséről alig hallunk. (Nagyváradon ismertem életemben egyetlenegy pápista papot, kiről beszéltek, hogy református lelkész volt.) Mert itt a lelki összeütközés ki

van zárva. A reform. egyház tanításai, dogmái lelkiösmeretünkre zavarólag semmi irányban nem hatnak.

A dogmatikus kényszer mellett, még anyagi érdekei is ahoz az internacionális pápai hatalomhoz fűzik erősebben az episcopatumot. Mert jóllehet javadalmaikat az állam vagyonából és — nálunk — a királynak, mint legfőbb kegyurnak kegyéből birják: azok a javak az ő meggyőződésük, elveik szerint, mint első és végső kutfőtől, a római pápától, e világ urától erednek, mert a pápák és a hierarchia által szivőkben soha fel nem adott világhatalmi elvből kifolyólag minden uraság e földön a pápáé, mint a Krisztus helytartójaé lévén, az uralkodók azt csak mint hűbért attól a főtől birják. Harmadik Ince pápa jelszava: „A pápai hatalom a nap, a császári hatalom csak hold, mely fényét ama naptól kölcsönzi,“ — feladva ma sincs és nem is lesz soha, és az a hatalom nem nyugszik meg abban, hogy ő eme jelszónak gyakorlati értékét még valaha ismét meg ne lássa. — Mi sem természetesebb, mint hogy az a testület, melynek egy ilyen, külföldön élő feje van, mely azt az idegen hatalmasságot, annak érdekeit, parancsát felette állónak ismeri saját hazája fejének, törvényeinek, már kezdetben nem lehet feltétlen hazafias, lehet csak addig a míg annak érdekei az ő hazája érdekeivel párhuzamosan haladnak... Igen ha a pápai hatalom, a pápaság eltörlésével nemzeti katólikus egyházak szervezetenek!...

De hát történelmileg való-e a kath. klérus hazafisága? Erre felel nekünk az a vértenger, melyet országoként a fanatikus papság szítására, indítására készítettek, melynél honfi gázolt a honfi véreben, az a pusztulás, melynek honfitársaik kiirtásával tulajdon hazájokat kitenni fanatizmusból és hatalmi érdekek féltéséből, örjögő papok, szerzetesek nem féltek, nem vonakodtak. — Franciaországban valdensek kiirtása, hugenották mészárlása, kiüldözése; Spanyolországban a rémületes „szent“ inquisitio borzalmas, vérfagyasztó öldöklései; Magyarországon a gályarabok mérhetetlen szenvedései, sok száz templomok elfoglalása, keservesen szerzett egyházi javaknak erőszakos elvétele, annak a sok száz meg ezer magyar hitvallónak, vértanunak erőszakos halála, kik elhullottak fegyver alatt, sokszor a templomban, Isten imádása közben megtámadtatva, vagy máglyán, vagy hóhérbárd alatt, az a körülmény, hogy magyar kath. főpapok, (Szelepcsényi, esztergomi érsek stb.) képesek a magyargyűlölő Kolonics segédjeivé, szolgálivá aljasulni, a nemzetpusztító tervek végrehajtásában, nem borzadnak vissza mint a ma-

gyar haza fiai attól az átkos munkától, melynek eredménye leendett, a bigottságában sötét lelkű II-ik Ferdinánd óhajának: inkább uralkodni egy elpusztított országon, mely csatangoló farkasok lakóhelyévé lett, mint egy elátkozott (értsd: eretnek, az az protestáns) országon, valamint Kolonics tervének: Magyarországból koldust stb. csinálni, — teljesülése, ezek felelnek meg arra, milyen hazafias volt a klérus a multban nálunk és másutt is mindenütt. Mert azt csak nem fogja tán visszautasítani valaki, hogy mindezen tényeket, jelenségeket a hazafiság mértéke alá is foghassuk, ha már a történetírás a klérus hazafiságát minden időben híresnek mondja.

Na de hát erre azt mondhatnák némelyek, hogy ez rég volt, — akkor a mikor ez ádáz felekezeti gyűlölködést, a hitbeli elfogultságot épen úgy a kor szelleme lehellte, mint p. o. ma a nemzetiségi gyűlölködések, hogy a vallásos elfogultság képtelenné tette az embereket a tisztán látásra, a dogmatikus orthodoxia a jézusi tiszta keresztyénség megértésére, és hogy ez alól más egyházak papjai sem voltak képesek kiszabadulni, ezek ha az a hatalom lett volna kezökben, a mi volt a kath. egyháznak, épen úgy erőszakoskodtak volna, mint azok, — a mint hogy erőszakoskodtak is, így például nemrég az „Egyetértés“ „Közéletünk“ rovatának vezetője azt írta, hogy Kálvin Genfben (ha jól emlékszem) 88 embert égettetett meg és sok százakat tömlöcöztetett be a hitért.* — (Mellesleg mondva nem láttam volna feleslegesnek, ha e hamis állítást magyar református történetíróink a tudomány készleteivel megcáfolják, mert az Egyetértés nagy elterjedtségénél fogva és azért, mert a protestánizmussal ujabban rokonszenvezni látszik, a kálvinizmusnak e nagy biztossággal oda dobott állítás sokat árthat). — Azért vessünk hát egy pillantást a jelenvaló időkre.

Sem hazánkban, sem sehol e föld kerek-ségén, a hol számottevő katólikusság van, ma már felekezeti béke nincs. De ez nem a protestánsok által van megbontva, ezt Isten ember látja. Az európai államok vagy a klerikalizmus békóiban nyögnek és ezzel haladásukban felvannak tartóztatva, vagy a legkétségbeesettebb erőfeszítéseket kell tenniök, azok támadásainak visszaverésére, rendbontó törekvéseik ellensúlyozására. Összeesküvő papok Olaszországban, protestánsok üldözése még ma is Spanyolországban, Portugáliában, a romanizmus erőlködései Angliának ujra a pápa uralma alá juttatása céljából, a rituálizmus próbálkozásai utján; Belgiumban

*E rovatvezető pedig — a mint a lap egyik legközelebbi számában maga megmondja — protestáns.

a klerikalizmus uralma minden szabad törekvések elfojtására, Franciaországban az államrendet csaknem felforgatott assumptionista rend, titokban az állam törvényei ellenére szervezve, az ellenök folytatott állami kereset miatt, mellettök a főpapság állásfoglalása, állami intézkedés ellen tiltakozása, egész a lázadásig, úgy, hogy az államnak a lázadó papság megrendszabályozására külön törvényt kell hoznia, ugyanitt a klérusszövetkezése a hadsereggel a köztársaság megbuktatására, ártatlannak — csak azért mert zsidó! — megsemmisítésére (Dreyfus), vakmerő lázadónak (Guerin) támogatására; Németországban a klerikális centripártszövetkezése az internacionálisocializmussal, eszövétségben az országgyűlés munkásságának megakasztására, még a vasembernek Bismarcknak is a pápa előtt megalázására (Canossa), sőt magának a hatalmas császárnak is valósággal sakkban tartására, hogy az kénytelen legyen magasabb rendű államcéljainak megvalósíthatása végett a nemzetközi nagyhatalommal, a római pápával udvariáskodni, a klerikalizmus félelmes elnyomulását elnézni, — mindez a centrum részéről azért, mert Németország még eddig nem szánta rá magát a jezsuita rend bebocsátására azaz az öngyilkosságra, Galiciában leányrablás, szülei akarát ellen zárdában fogva tartása, Magyarországon a felekezeti villongásokat, háborúságot szító klerikális néppárt, kezét fogva a magyar ellenes nemzetiségekkel, nyílt harcban az állam törvényei ellen, miket épen a klérus magatartása csikart ki, úgy hogy ma már Békics sem mondhatná el, hogy e kitünő hazafias klérus — a mint a törvényhozás egyszer nyilatkozott — feladta a harcot, sőt azt is láthatja hogy ez a klérus még a hazaellenes elemekkel is szövetkezett, — nos! ha e föld kerekégén bárhol csak ezredrészét is követnék el a protestánsok ezeknek a cselekedeteknek, az ultramontán sajtó és történetírás egy perczig sem habozna rájuk sütni az *állami rend felforgatásának*, a *hazaárulásnak* a bélyegét.

És az a concordátumos hazafiság a magyar klérus részéről! — vajon csakugyan olyan nagy becsületére válik annak a klérusnak, hogy csak *csendesen ellenezelt* egy olyan szerződést, mely az ő hazáját, mint államot feltétlenül kiszolgáltatta egy idegen hatalomnak?! Mindjárt az első cikk kimondja, hogy a róm. kath. vallás mindazon jogokkal és kiváltságokkal bír Magyarországon, melyek azt Isten rendeleténél és az egyháztörvények határozatainál fogva megilletik és e jogok és kiváltságok örök időkre fentartandók. Hát ismerjük a történetből milyen jogokat és kiváltságokat követel magának a római egyház isteni rendelésnél fogva, de maga

a Concordatum sem hagy fenn ez iránt kétséget. Ime a 30. cikk az egyházi javak igazgatását, sőt megterhelését is a pápa jogába adja, a 13. 14. cikk erejénél fogva „*lehetetlenné vált az állam ellen küzdő papság féken tartása*,” a 31. cikk a vallás és tanulmányi alapokat kiszolgáltatja a püspököknek stb. — E kitünő hazafiság értékét aztán még lejjebb szállítja az a tény, hogy a Thun és Bach stb. rendszerében a magyar klérus hatalmi köre is sérelmet szenvedett volna, a mennyiben az a rendszer az összbírodalomban (Gesamtreich, Monarchie) a kath. egyháznak is egységes szervezetet céltott adni, a magyar kath. egyháznak, így az esztergomi hercegprimásnak, a bécsi érsek fenhatósága alá rendelkezésével, tehát a magatartás meghatározásába bele játszott a hatalmi féltékenység is.

Még egyet a klérus hazafiságára!

Spanyolországban, a hol csak talán a koldus több a papnál, szerzetesnél, a mint olvasuk, 25 millió frt van felvéve az egyház ez évi fentartására, papokra szerzetesekre. Magyarországon, a hol a nemesség ezelőtt 52 esztendővel lemondott vagyonban és előjogokban álló kiváltságairól, a róm. hath. egyház birtokában, de nagy részben a *főpapság kezén, egyéni használatukra ma is 235—250 millió frt értékű vagyon van. És Magyarország népe ez az Istenadta nép — (jönnetek még Erdélybe itt látnátok meg!!) olyan szegény, olyan szánalomra méltóan szegény! Mig a nép milliói éheznek: a nemzeti vagyonból egy-egy embernek évenként 100 ezret költeni el,* — ez nem hazafiság.

Nagy István.

TANÜGY.

Levél a szerkesztőhöz.

Nagytisztelétü Szerkesztő úr!

Fölkérem, méltóztassék becses lapjában a következő nyilatkozatomat közzé tenni:

Mindazok a föltevésék és következtetések, a melyek a „Debreceni Protestáns Lap” 21. számának első cikkében foglaltatnak, semmi alappal nem bírnak arra nézve, hogy én a tanárok értékét nem tudnám s nem becsülném, de arra nézve sem, hogy egy református főiskola hivatását nem ismerném. Itt csak egy kérdésről van szó, t. i. arról, hogy én, mint a sárospataki főiskola ez időszertinti algondnoka, még azon keserűség árán is, melyet a miskolczi, sok tekintetben félreértett és félremagyarázott felszólalásom okozott, ennek a főiskolának önállóságát védelmezni igyekeztem. Hát azt mondtam, hogy a szertelen nyugtalanság, (távolról sem a fizetések szertelensége!) nem hagy egy kis nyugtot nekünk sem, hogy a javadalmakat a magunk ere-

jéből rendezhessük, hanem ime, oda állit ismét az elé a kérdés elé: igénybe vegyük-e Sárospatakon az állami segélyt?

Meg kell jegyeznem, hogy e felett a kérdés felett csak három évvel ezelőtt döntött az egyházkerület, elútasítva önállóságának feladását, és meg kell jegyeznem azt is, hogy én ebben a kérdésben semmi akciót sem fejtettem ki, sőt még csak az igazgatótanács által sem tárgyalattam azt, hogy semmi nyomást ne gyakoroljunk a kerület szabadon nyilatkozó közvéleményére. Meg kell jegyeznem ehhez azt is, hogy az állami segély igénybe vétele esetén én mindenestre elhagytam volna állásomat; így azonban megmaradtam és azóta az a legfőbb gondom, hogy új alapokat teremtsünk a valóban tarthatatlan tanári fizetések emelésére. Nincs hát itt semmiféle ellenállás sem részéről, sem a kerület részéről a tanári javadalmak lehető gyors fokozására nézve, és tessék elhinni, hogy a tovább fejlesztés eszközeit és módzatait én már előbb kerestem és talán meg is találtam, mint azt az említett cikk írója nekem tanácsolhatta volna.

Méltóztassék megkérdezni, de alaposabban, Patakon: hogyan került elő elsőben az az összeg, a melylyel gondnokságom kezdetén 200 frttal emeltetett minden tanár fizetése? Másodsor: hogyan került elő az a sok ezer forintra menő összeg, a melyből 1894. óta 500 frt korpótléket adhatunk és több új tanári állást szervezhettünk? (Ennél az alkalomnál a tanárlakok bérrendezését maga a tanári kar javasolta; indokolásukat tessék megnézni az igazgatótanács 1894. évi jegyzőkönyvében.) Nos hát, alapos reményem van most is arra, hogy megint sikerülni fog a mielőbb megnyíló új alapokból, a szükségleteket kielégíteni és a s.-pataki főiskolát, tanári karával együtt, a verseny színvonalán fentartani.

Ily körülmények közt bátor vagyok kérdezni: nem kötelességem-e nekem, mint a kerület megbizottjának, a főiskola önállóságát védelmezni? És ha azt, a bár jogos és méltányos kívánatoknak nem *ma*, hanem csak *holnap* teljesíthetésevel tehetem: nem mondhatom-e, hogy tekintve sok más állás nyomoruságosabb helyzetét, a melyekkel szemben p. o. a pataki tanároké sem a legáldatlanabb a mai napon sem, — várjanak egy kicsinykét! mert nekem nem lehet egy főiskola érdekeit csak egyoldalú szempontból fognom fel, hanem az egyik főtényező, a tanári kar mellett gondolnom kell a másik főtényezőre is, t. i. a tanuló ifjuságra.

Jó akaratomat, sőt belátásomat is kétségbevonó támadóimnak ezeket a kérdéseket teszem föl:

Mi az oka annak, hogy Sárospatak eddig annyi derek tanárt növelt, nemcsak önmagának, hanem más iskoláknak is?

Mi az oka annak, hogy egyidőben a Tiszántúlt és Dunamellékét Sárospatak támogatta papokkal és hogy ma is az egyházak és lelkek számára viszonyítva Sárospatakon van a legtöbb pappövendék!

Nem az-e, hogy Patakon már régóta van virágzó konviktus, a melyben ma 350 tanuló étkezik?

Lehet-e reményleni, hogy egy főiskolánál nem fognak bedugulni a jótétemények forrásai, ha az az iskola önállóságát elveszti?

Mondani fogják talán: elég, ha a teológiai akadémia ifjusága ellátást nyer; de vajjon elég-e? Honnan lesznek theologusok, ha a gymnáziumban nincsenek igen, de igen sokan, a kikből esetleg egy-két theologus is kerül, tanárjelölt is kerül, de bizony nem a vagyonosabbjából?

Nézetem szerint, ellenkezőleg azoknak nézetével, a kik a középiskolai oktatást a szegényebb sorsu emberekre lehetetlenné kívánják tenni, éppen nekünk reformátusoknak arra kell törekednünk, hogy értelmes népünk soraiból növeljük azokat az embereket, a kik munkaképességükkel a társadalom gerincét vannak hivatva megalkotni.

Ezért ragaszkodom én a pataki főiskola önállóságához és azért engedjek meg nekem a tanár urak, ha sértést láttak felszólalásomban, mert a sértési szándék tölem valóban távol volt.

Egyébiránt a magam személyére nézve a legkönyvebb az volna, a mit a cikk írója javasol mert valóban lélekemészítő küzdelem ily válságok közt egy főiskola kormányát vezetni. Erőm és bizalmam van ugyan az önállóság fentartásához és erre az egyházkerület már segítséget is nyújtott, midőn az akadémiai tanárok fizetésének fölemelését a költségelőirányzatba igatni elrendelte; de végre is, ha az állami segély karjaiba kívánna menekülni a magyarországi reformátusok pataki főiskolája, én azon az uton nem kísérhetem.

Fejes István,

a sárospataki főiskola egyházi algondnoka.

A nélkül, hogy azok után, a miket lapunk 21-ik számában ez ügyre nézve elmondani kötelességünknek tartottunk, akár újabb fejtegetésekbe bocsátkozni, akár nézetünket megváltoztatni szükségesnek látnók, néhány észrevételt a t. algondnok ur levelére nem hallgathattunk el.

Mindenki nagyon jól tudja, a ki ezt a dolgot figyelemmel kísérte, hogy a t. algondnok ur *most egészen mást beszél, mint a mit miskolci nevezetes felszólalásában mondott.* S hogy valóban azt mondotta Miskolcon, a mit mondani akart, arra nézve semmi kétségünk nem lehet, mert sokkal okosabb embernek ismerjük az algondnok urat, semhogy azt tehetszék fel róla, hogy akaratát érthetőleg kifejezni ne tudná. Már pedig Miskolcon a t. algondnok ur, a mikor a pataki tanári fizetések rendezése volt szönyegen, a *tanári követelések szertelensége* ellen szólalt fel s hogy ezt öntudatos akaratlanul cselekedte, félremagyarázhatlanul bizonyítja felszólalásához fűzött egész érvelése is, a mely annak kimutatására irányult, hogy a tanári követelések jogosulatlanok, mert a tanárok aránylag jobban vannak fizetve s több kényelmet élveznek, mint más értelmiségi pályákon működő egyének. Hogy a t. algondnok ur felszólalásának értelme, tartalma, tendenciája ez volt és nem más, azt mindenki tudja, azt sem ő, sem más meg nem tagadhatja, mert ha nem így beszélt volna, akkor nem tetszett volna azoknak, a kik tetszésüket kifejezték, de nem is indított volna sokakat, főleg tanárokat ellenkező felszólalásokra s nem okozott volna országszerte a sajtóban is egyértelmű visszatevészt.

Ezzel szemben a t. algondnok ur most fentebbi levelében azt mondja, hogy őt félreértették, mert ő nem a tanári fizetéseket, hanem a tanári *nyugtalan-ságot* mondta *szertelennek*, mert hiszen a tanári fizetések rendezését ő is szükségesnek tartja. Ugy az igazság, mint önmagunk érdekében is konstatálnunk kell tehát azt, hogy a t. algondnok ur újabb nyilatkozataiban, minden előre jelzett bátorsága dacára is, megszaladt a támadások elől, s elhagyva miskolci ekzsponált hadállását, kedvezőbb s könnyebben védelmezhető pozíciót igyekszik elfoglalni. Csakhogy itt meg az a bökkenő, hogy mikor a fizetésemelésre irányuló nyugtalan-ságot

minősíti, újabb concessio szerint, szertelennek, akkor meg első sorban az ev. ref. egyetemes *konventtel* találja magát szemben, mert a szertelennek minősített nyugtalanság, ez esetben épen a konventtől indult ki, mely ismételve sürgeti már a sárospataki tanári fizetések törvényszerű rendezését. Hogy aztán egy ilyen mozgalom, a mely tehát legfőbb egyházi hatóságunknak az egyházi törvények végrehajtására irányuló ténykedéséből indul ki vagy legalább is ahoz csatlakozik, abban találja támogatását, nevezhető-e helyesen szertelennek, ennek a kérdésnek bővebb megfontolását a t. algonodnok urtól várjuk.

De — továbbá — a t. algonodnok ur a megbánott közvélemény kiengesztelésére célzó szorgos igyekezetében még ezzel a pozíció-változtatással sem elégszik meg, hanem új hadállásban, meglepő taktikai jártassággal, igazán megvívhatatlan bástyákkal veszi magát körül, a mikor azt mondja, hogy itt, t. i. az ő miskolci, felszólalásában csak egy kérdéstről volt szó, t. i. a *sárospataki főiskola önállóságáról* vagyis arról, hogy a sárospataki főiskola igénybe vegye-e az államsegélyt vagy ne?

No, ha a t. algonodnok ur Miskolcon erről a kérdéstről, nem pedig a tanári követelések szertelenségéről beszélt volna, legyen meggyőződve, hogy ebben sem mi, sem a sajtó többi része nem talált volna okot arra, hogy felszólalása ellen a közérdek megóvására határozott állást foglaljunk, akár akarja a t. algonodnok ur igénybe venni a sárospataki főiskola részére az államsegélyt, akár nem akarja. Ezt a kérdést egészen a szabad discussio és elhatározás tárgyának tekintjük; és bennünk is van annyi érzék iskolai autonómiánk iránt, hogy az államsegély igénybevételét minden oly esetben, nagy könnyelműségnek, sőt bűnnek tartanók, a mikor az illető iskolát saját erőnkől is képesek vagyunk fentartani és fejleszteni, a nélkül azonban, hogy az államsegély igénybevételét az iskola önállóságának teljes feláldozásával egyenlőnek tekintenők. Mert nézetünk szerint mindenkor helyesebb s egyházunk és felekezetünk érdekében is hasznosabb leendő az állami segélyvel teljesen jókarba helyezett, bár állami befolyás által autonomikus tekintetben kissé korlátozott iskola, mint a teljesen önálló rossz iskola. Ha azonban a t. algonodnok urnak tekintetben más a nézete, azt is respektáljuk, meghajlunk előtte annyival is inkább, mert meg vagyunk győződve arról, hogy ő is előbb-utóbb kénytelen lesz meghajolni a kényszerítés előtt. Bővebb fejtegetésbe tehát e kérdés felett most nem bocsátkozunk.

Csak arra mutatunk reá ismételve, hogy ime, Fejes algonodnok ur csakugyan mást és másképp beszél most, mint előbb, a minek szerintünk van egy örvendetes és egy aggodalmat keltő oldala.

Örvendetes a dologban az, hogy a t. algonodnok ur újabb nyilatkozataiban nemcsak a tanári hivatás és munka méltányolói közé sorakozik, hanem még azt is elismeri, hogy a tanári fizetések emelésére irányuló mozgalom csakugyan jogosult, sőt odáig megy, hogy — úgy szólván túltesz az előbb elítelt fizetésemelést *hajkurászokon* is, mert több lapban közzétett újabb nyilatkozataiban sürgős szükségnek ismeri el, hogy a miniszter a tanári fizetéseket mielőbb teljesen rendezze, a tanárság nyugalmit biztosítsa. — Ezen az új téren őszinte örömmel üdvözljük a t. algonodnok urat s biztosíthatjuk arról, hogy iskolafejlesztő nehéz munkájában e helyen is mindenkor készséggel támogatjuk a meny-

nyire tőlünk telik s üdvös működésétől elismerésünket megtagadni soha nem fogjuk.

Csak egyre legyen szabad kérnünk a t. algonodnok urat (s ez az, a miben némi aggodalmunk fejeződik ki). Arra t. i., hogy ily nagyfontosságú nyilatkozatai számára találja meg jövőben azt a szerencsésebb formát, a mely semmi kétséget sem hagy fenn azoknak valódi értelme és tartalma iránt, mert különben attól kellene tartanunk, hogy újabb nyilatkozataiból merített megnyugvásunk és örömünk, esetleg, ezután következhető legújabb értelmezések és nyilatkozatok folytán, épen olyan hirtelen tárgyaltanná és illuzoriussá válik, a mily meglepően örvendeztetek meg a miskolci megdöbbenő felszólalás után következett mostani megnyugtató nyilatkozatai.

Szerk.

A túlterhelésről.

Napról-napra halljuk úgy a szülők ajakán, mint a lapok hasábjain felhangzani a panaszt a tanulók szellemi túlterheléséről. De nemcsak hazánkban hallhatók e panaszok, hanem Európa többi államaiban is; s a művelt világ jeles gondolkodói, köztük egy Spencer, a philosophus, egy Mosso, a physiologus, s a francia orvosok társaságának tagjai (académie de médecine) aggodással veszik észre, hogy korunk minden számottevő népe lázas sietséggel haladván kitűzött célja felé: a nagy sietség közben a fejlődő fiatalság fejébe is hamar és mindent bele akar erőszakolni s ez által nemcsak a jelen, hanem a jövő nemzedékek testi és szellemi épségét is áldozatul veti a szellemi túlterhelés káros következményeinek.

„Óriási nagy a konkurrencia,¹ így kiált fel dr. Lauffenauer, ideg orvos és a budapesti egyetem tanára, mind a tudomány és művészetek, mind a kereskedelem mezején; az újabb és újabb találmányok csak úgy kergetődznek; mindenki arra törekszik, hogy versenytársát megelőzze; . . . e vad hajsza már az iskola padjain kezdődik, . . . alig hogy a szellemi életnek kissé rendszeresebb nyilvánulása mutatkoznak, már is az iskolák padjai közé erőszakoljuk a gyermeket csak az azért, hogy minél előbb végezze tanulmányait, s csoda-e ilyenkor, hogy ha a még teljesen ki sem fejlődött idegrendszer, épen abban az időben, midőn legnagyobb erő kifejtésre volna hivatva, a férfi korban, már teljesen el van használva, ki van merülve,“ utóbb hozzáteszi: „Tehát bizonyos kerülővel én is csak oda jutottam, hogy középiskoláinkban a tananyagot lehetőleg kevesbiteni kell, hogy a fiatal szervezetnek alkalma legyen fejlődni, erősödni.“

A tanuló ifjuság nevelésével és oktatásával foglalkozó tanárok közül is sokan és már évek óta ismerik e bajt, mely gyengíti a szellemi munkával foglalkozó tanuló ifjuság életerejét: a tanári gyűléseken e tapasztalatoknak kifejezést is adtak, hogy az intéző körök figyelmét a bajra és annak orvoslására irányítsák.

A tanügyi kormányok felismervén e bajt, részint különböző, üdvösnek vélt rendeletekkel, részint a tantervek revisiójával igyekeztek azt megszüntetni, vagy legalább is enyhíteni.

Ez okból állította fel hazánk gymnasiumaiban a törvényhozás gr. Csáky minister előterjesztésére 1890-ben a görög-pótló tanfolyamot; ez vezérelte dr. Wlassitsot, köz-

¹ Lauffenauer: „Előadások az idegélet világából,* 102 l.

² 116 l.

oktatásunk jelenlegi vezetőjét a vasárnap teljes munkaszünetre vonatkozó rendeletének megírására, ugyan ő az iskolai tornázás intenzívebb keresztülvitelének s a torna játékok létesítésének elrendelésével is a szellemi túlterhelés káros visszahatásainak ellensúlyozására célzott. Ez volt továbbá rugója azon rendeletének is, a melylyel középiskolai oktatásunk eddig használatban lévő tantervét az 1900/901. iskolai évtől kezdve fokozatosan hatályon kívül helyezi, s helyébe a revideált tantervet emeli érvényesre.

Tisztelt közgyűlés! A szellemi túlterhelés mint Damocles kardja függ tanuló ifjaink felett! Ép ez okból róla időnkint megemlékezni nemcsak hasznos, de szükséges is. E meggyőzőzés birt arra, hogy felolvasásom tárgyául a szellemi túlterhelést válasszam.

Szólanı fogok pedig a következőkben először a szellemi túlterhelés előállításáról és káros visszahatásáról, majd átterek a főbb tényezők ismertetésére, a melyek azt létesítik s reá mutatok egyszersmind az eszközökre is, a melyek segítségével ellene sikeresen küzdhetünk.

* * *

Miként a testi munkánál az izomzatban, úgy a szellemi munkánál az agyban áll elő bizonyos vegy-bomlási termék — salak — melynek felhalmozódása a fáradság érzetét kelti bennünk.

Pihenés közben a vegy-bomlás e termékei a vérkeringés útján az illető testrészből eltávolíthatnak s pótolhatnak, minek következtében az izomzat, illetőleg az agy felüdül és ismét képessé válik a további munkára.

A pihenésnek *normalis* körülménynek között nem kell az agy egészére kiterjednie, tehát nem szükséges a szellemi munka teljes abban hagyása, hanem elégséges a foglalkozás *változtatása*; mert a foglalkozás változtatása folytán más és más agyrégiók kerülnek munkába.

Ha azonban valaki akár *öröklött*, akár túlfeszített szellemi munka által *szerezett ideggyengeségben* szenved, akkor nála az agy részleges kifáradása is *általános* elfáradást okoz, mely egyidőre képtelenné teszi a szellemi munkára. Sőt az ideggyengeség oly fokra is emelkedhetik, a melynel szellemi munka erős visszahatás nélkül *egyáltalán* nem is létesíthető.

A kik fejlettebb agyat örökölték őseiktől vagy a kiknek agyuk a gyakorlat folytán edződött, a huzamosabb ideig tartó s komplikáltabb jellegű szellemi munkát is nagyobb fáradsággal végezhetik, másrészt a fejletlen vagy nem eléggé gyakorlott agyúaknál az aránylag csekély szellemi munka is nagyfokú fáradságot létesít.

Mac Canley beszéli, hogy midőn a floridai indiánokhoz egymásután több kérdést intézett, azok a kérdésektől mintegy elkábultak, mert fejletlen agyuk hamar kifáradt; utóbb az egyik indián arra kérte, hogy ne intézzen hozzájuk annyi kérdést, hanem engedjen nekik egy kis időt, hogy kérdéseit nyugodtan megérthessék.

Ha az agynak elegendő időt nem adunk a pihenésre, vagyis fáradt állapotban is kényszerítjük a további munkára, előáll a *túlterhelés* jelensége. A túlfeszített szellemi munka végzésére szükséges energia vagy a test többi szerveitől vonatik el, innen magyarázható meg a szellemi túlterhelés nyomán rendszerint fellépő: étvágytalanság, emésztési, légzési és vérkeringési *zavarok*, vagy pedig elvonatik azon idegerőkészlet, mely az ifjú korban *normalis* körülmények között az agy és a szervezet kifejlésztésére lett volna fordítva; innen magyarázható meg a testi és szellemi erők fokozatos *elsatnyulása*, mely a szellemi túlterhelés nyomán szokott fellépni.

A szellemi túlterhelés okozta káros visszahatást a maga teljes valóságában megállapítani minden egyes esetben vajmi nehéz; egy részt azért, mert mint Herbert Spencer¹ mondja, e káros visszahatás néha csak *lap-pangó* jellegű s csak évek múlva ölt határozott alakot.

Mosso² beszéli, hogy a túrini egyetemen volt egy orvostan hallgatója, ki összes szigorlatait kitüntetéssel végezte s a szigorlatok befejezése után szorgalmasan munkálkodott s közrebocsátott dolgozataival mindenkinél nagyon kedvező benyomást keltett. Egyszer azonban egész váratlanul elhallgatott, többé nem is írt semmit, minek következtében csakamar elfeledtek. Mosso utána kérdezősködött s arról értesült, hogy az illető egyén mindig nagyon lehangolt kedélyállapotban van s erős fejfájásban szenved. Később személyesen is találkozott vele, a mikor is egészen kétségbeesve panaszkodott el az illető volt tanárának azon szomorú változást mely a lelki működések tekintetében őt érte s hozzátette, hogy ezen elváltozás következtében már odáig jutott, hogy nemcsak dolgozni nem képes, hanem pár sor elolvasása is teljesen kimeríti, majd megjegyezte, hogy különben elég jól érzi magát s ha szép reményeinek teljes megsemmisülése nem keltene benne nyomott kedélyhangulatot. tulajdonképen azt mondhatná, hogy testileg egészen jól érzi magát.

Másrészt azért is nehéz a szellemi túlterhelhetést okozta káros visszahatásokat megállapítani, mert a szellemi munkával foglalkozó egyéneken jelentkező testi, vagy szellemi rendellenességek ép úgy lehetnek a túlfeszített munka által *szerezett*, mint az elődöktől *átöröklött* ideggyengeségnek a folyamányai.

A szellemi túlterhelés okozta káros visszahatások ismertetése céljából közöljük e helyen a szakférfiak tapasztalatait.

Dr. Finkelnburg³ a német ifjakon tett megfigyelései alapján a szellemi túlterhelés káros visszahatásait a következőkben foglalja össze: vér todulás a fejben, fejfájás, szédülés, orrvérzés, étvágytalanság, emésztési zavarok s ez utóbbi nyomán fellépő vérszegénység; továbbá a fogékonyság a különböző tüdőbajokra és ragályos betegségekre; agybántalmak, idegesség, ideggyöngöcs (neurasthenia).

Nesteroff⁴ orosz tudós, az egyik mokszvai gymnasium növendékeit 4 éven át megfigyelve, a túlzékonysággal, fejfájással vagy szívdobogással párosult ideggyengeséget az egyes osztályokban a következő százalékokban észlelte:

az előkészítő osztályban:	8%
az I.	15%
a II.	22%
a III.	28%
a IV.	44%
az V.	27%
a VI.	58%
a VII.	64%
a VIII.	69%

Ha e százalékokat összevetjük, átlagos eredményül 37,2% ot nyerünk.

Axel Key⁵ a physiologia tanára Stockholmban megfigyelései alapján azt állítja, hogy Svéd- és Dánországbán a tanulók 40% chronicus betegségekben

¹ De l'education intellectuelle, morale et physique. Francia fordítás angolból 279 lap.

² Die Ermüdung. Német fordítás olaszból. 123 l.

³ A. Mosso „Die Ermüdung.“ 316 l.

⁴ A. Mosso „Die Ermüdung.“ 317 l.

⁵ A. Mosso i. m. 316 l.

szenved; a leányövendékek közül pedig mintegy 36% sápkóros; e beteges állapotok kútforrásának Arxel Key a szellemi túlterhelést mondja.

Dr. Lagneau,¹ francia orvos és academicus, hogy beigazolja a szellemi túlterhelés káros visszahatását a test fejlődésére, hivatkozik a német és francia katonasorozó bizottságok által összeállított statistikai kimutatásokra. E kimutatások szerint Németországban 17,246 tanult ifjú közül, kik az önkényességre jelentkeztek, a katonai szolgálatra részint ideiglenesen, részint véglegesen alkalmatlannak találtatott 80%, holott a sorozásra berendelt többi, nem tanult legények közül átlag csak 45—50% volt alkalmatlan a katonai szolgálatra. Hasonló eredményt tüntettek fel a katonasorozások Franciaországban is, hol a tanulatlan elemből 46%, a tanultból pedig 58% találtatott alkalmatlannak a katonai szolgálatra.

De nemcsak a testi fejlődésre, hanem a lelki munkásságok normalis átalakítására is károsan hat vissza a szellemi túlterhelés. A szellemi túlterhelésnek az ezen irányban mutató káros következményeit is kiemelil

Dr. Riant,² midőn a francia ifjúság szellemi túlterheléséről szólva így kiált fel: „Az oktatás mai rendszere mellett csodálkozhatunk-e a felett, hogy az iskolát végzett ifjak közül sokan nem egészséges és erőteljes fiatal emberek, hanem beteges, ideges, ingerlékeny egyének, kik kevés vállalkozó kedvvel és még kevesebb eréllyel rendelkeznek. Bizonytalanok és habozók ítéleteikben, szeszélyesek és ingatagok elhatározásaikban s igen sokszor gyengék azok végrehajtásában.

Mindezekből látjuk, hogy a szellemi túlterhelés korántsem az élénk phantasiájú emberek hiú káprázata, hanem tényleg létező és méhében sok veszélyt rejtő kóros állapot, a melynek megelőzésére, illetőleg megszüntetésére ugy a közoktatás legfőbb vezetőinek és irányítóinak, mint a tanároknak és szülőknek egyformán közre kell működniök, mert az óhajtott eredmény e téren is csak „viribus unitis“ érhető el.

A szellemi túlterhelés megelőzésére, illetőleg megszüntetésére szolgáló eszközök ismeretére legegyszerűbben úgy juthatunk, ha kutatjuk a tényezőket, a melyek a tanuló ifjúság szellemi túlterhelésénél közreműködnek.

Értekezésünk keretét tullepnénk, ha az összes tényezőkkel számolni akarnánk, melyek valamely adott esetben szellemi túlterhelést okozhatnak. Ezekből csakis azon tényezők ismertetésére fogunk szorítkozni, melyek leggyakrabban szerepelnek a szellemi túlterhelés létezésénél.

Dr. Biatsy József.

(Folyt. köv.)

KÖZÉLETÜNK.

Értesítés az ének-ügyben.

Köztudomásra hozom az egyetemes énekügyi-bizottság következő intézkedéseit:

1. Elhatározatott, hogy részint az eddig I—VI. füzetben közrebocsátott énekszövegekből, részint a még ezentúl az elnökséghez beküldendő javításokból és újabb szerzeményekből egy nagy *Gyűjtemény* fog egybeállítani oly módon, hogy a felveendő verseny-

képes darabok, Zsoltárok és Dicséreték egyiránt, egymás mellé sorozva, az újabb szövegek is, az alkalmiság szerint, hasonlóképen, együvé csoportosítva fognak közzététetni, minélfogva több kisebb füzet nem fog már kibocsátatni.

Ezt a nagy gyűjteményt az elnök fogja szerkeszteni és kiadni azokból a szövegekből, a melyeket a *Baksay Sándor, Balogh Ferenc, Lévy József, Czike Lajos, Váró Ferenc* és *Radácsi György* urakból alakított bizottság versenyképeseknek és így a gyűjteménybe felveendőeknek fog itélteni.

Felhivom és felkérem tehát első sorban azokat a szövegszerző urakat, a kiknek az I—VI. füzetben darabjaik vannak, hogy a mennyiben szükségesnek látják, nézzék át még egyszer munkáikat és azokat, esetleg javítva, vagy változtatva, küldjék be hozzám, hogy úgy terjeszthessem a bíráló bizottság elé. Természetesen, azokat a darabokat, a melyekkel szemben javítás vagy változás nem fog érkezni hozzám, úgy fogom előterjeszteni, a mint most vannak.

Fölhivom és fölkérem továbbá az összes hivatott egyéneket; ezek közt azokat is, a kiket külön is felszólítottam és felkértem, hogy a mennyiben énekszövegek írásával, vagy átdolgozásával foglalkoztak és a reform-munkában résztvenni kívánnak, akár Zsoltár, akár Dicséret átdolgozásait, akár újabb énekszövegeiket hozzám a *folyó év október 31-dik napjáig* mindenestire méltóztassanak beküldeni, mert a gyűjtemény közrebocsátása nem késheik sokáig s a 25 év óta vajdó reform-ügyet oly ponthoz kell már vezetnünk, a melyen dönteni lehet további sorsa felett. Az okt. 31-iki határidő az előbbi pontban érdekelt szerzőkre is vonatkozik.

Fölhivom és fölkérem azokat a szerzőket is, a kik a VI. füzet kibocsátása után küldöttek be hozzám kéziratokat, értesítsenek engem, hogy úgy terjeszszem-e darabjaikat a bíráló bizottság elé, a mint most vannak, vagy visszaküldjem-e azokat újabb áttekintés végett? Mert én különben minden hozzám érkezett darabot a bíráló-bizottság rendelkezésére fogok bocsátani.

Általános tájékoztatásul ezúttal is megjegyzem, hogy a szövegírók előtt semmi korlátozás sincs arra nézve, hogy mit írjanak; az I—VI. füzetben közlött szövegek sem egyebek egyelőre, még javarészükből sem, mint kísérletek, a melyekhez hasonló, vagy azokat felülmúló versenydarabokat mindenki szabadon írhat, a ki arra hivatott. Azonban különösen mégis felhivom az írók figyelmét arra, hogy leginkább mutatkoznak még hézagok némely alkalmi énekekre nézve, mint p. o. tél, tavasz, nyár, ősz; templom, torony stb. szentelés, egyházi tisztviselők beigtatása, papavatás, konfirmáció, iskolások vizsgája, kereszteleési, esketési alkalom, király koronázása, halála.

2. Az ének-dallamokra nézve a kiküldött szakbizottság a következő dallamok fölvetelét állapította meg:

5, 6, 8, 16, 23, 24, 26, 28, 33, 34, 38, 46, 50, 65, 77, 78, 80, 92, 102, 128, 137, 143, 146, 148. zoltár-dallamokat, a melyek lágy hangsorúak;

3, 15, 19, 21, 25, 30, 32, 35, 42, 43, 47, 66, 74, 81, 84, 89, 103, 105, 119, 122, 134, 135, 138, 140, 150. zoltár-dallamokat, a melyek kemény hangsorúak;

37, 43, 63, 65, 70, 75, 137, 140, 153, 162, 163, 173. dicséret-dallamokat, a melyek lágy hangsorúak.

5, 64, 74, 144, 179. dicséret-dallamokat, a melyek kemény hangsorúak.

¹ „Le surmenage intellectuel“ 103 l.

² Dr. Riant i. m. 27 l.

4, 12, 30, 34, 101, 164. dallamokat az erdélyi-énekes-könyvből, a melyek kemény hangsorúak.

Mindezek a dallamok magyaros rythmikai beosztással. Sz. Nagy József, Kálmán Farkas, Somogyi Antal, Deák Gerő, Szügyi József, Nagy Zoltán urak által feldolgozva készen vannak és az alább elősorolandó dallamokkal együtt a nagy gyűjteményben közöltetni fognak; az előleges közrebocsátást azonban, annak költséges volta miatt, mellőzte a bizottság! Ugy gondolom azért, hogy emez általánosan ismert dallamokra bárki is írhat szöveget a nélkül, hogy a beosztást feltétlenül ismernie kellene, mert a mostani szövegek rythmusa is eligazíthat minden hozzá értő egyént. Irjon hát csak mindenki ezen a módon, és ha én, a hozzám küldendő darabokban mégis valami eltérést fogok találni, az ilyen esetben felvilágosító észrevételemet közölni fogom a szerzővel, vagy csekélyebb hibákat magam is kiigazítok. Azonban, ha valaki mégis előlegesen tudni akarná egyik, vagy másik dallam beosztását, a melyre írni kíván; én az ilyen dallamokat bárkinek kívánatára, készséggel megküldöm.

A bizottság nem látta szükségesnek, de az egy és ugyanazon dallamban előforduló hangulat-változás miatt, kivihetőnek sem valamely dallam érzelmi hatásának részletezését, azért egyszerűen csak a lágy és kemény hangsorú jellemzést adta meg. Lágy hangsorú dallamokra leginkább szomorú alkalmi, vagy általában a könyörgő énekek irandók; kemény hangsorú dallamokra pedig vidám, ünnepi és himnusszerű énekek.

Ismeretlen dallamok fölvetettek:

1. a régi Énekesből 104, 272, 287, 299.

A 104. 9 soros vers. Erős várunk nekünk az Isten.

A 272. 4 soros vers, minden sor 13 szótag, 4+4+4+1. beosztással, páros rimmel.

A 287. 4 soros vers, a 3 első 8 szótag, 4+3+1; a 4-ik sor 11 szótag 5+6 beosztással, páros rimmel.

A 299. 4 soros vers, minden sor 8 szótag, páros rimmel.

2. Új dallamok:

1. Régi Sztáray Mihály-féle. 7 soros vers, 1, 3, 5, 6 sor 7 szótag; 2, 4, 7 sor 6 szótag. Egemáshoz rimelnek az 1-3, 2-4, 5-6 sorok, a 7-ik pedig visszatér az elsőre. Lágy dallam.

2. Ünnepi dallam. 8 soros vers, 1, 2, 3, 4, 7, 8 sorok 9 szótaggal 4+2+3 beosztással; 5. 6 sor 6 szótaggal, 3+3 beosztással, 1-3, 2-4, 5-6, 7+8 sorok rimelésével.

3. Ima dal, lágy hangsorral. 6 soros vers, 1, 3, 5, 6 sor 8 szótaggal, 4+3+1 beosztással, 2, 4 sor 7 szótaggal, 4+3 beosztással; rimelnek 1-3, 2-4, 5-6 sorok.

4. Szomorú dallam. 4 soros vers, minden sor 13 szótag, 6+4+3 beosztással, páros rimmel.

5. Alleluja. 9 soros vers, 1, 4, 2, 5, 7, 8 sorok 8 szótaggal, 4+3+1 beosztással, 3, 6, 9 sorok 7 szótaggal, 4+3 beosztással. Rimelnek 1-4, 2-5, 3-6, 7-8-9 sorok.

6. Szomorú dallam, 4 soros vers, minden sor 13 szótag, 4+4+4+1 beosztással, páros rimmel.

7. Szomorú dallam. 8 soros vers, 1, 3, 6, 8 sorok 8 szótag, 4+3+1 beosztással, 2, 4, 5, 7 sorok 7 szótaggal, 4+3 beosztással, kereszttrimekkel.

8. Magyar gályarabok éneke. 8 soros vers, a 8 szótagú sorok 4+3+1; a 7 szótagú sorok 4+3 beosztással, rim: 8-7; 7-7; 8-8.

9. Új dallam, Szegedi Gergely szövegére. régi Énekes 154. 7 soros vers, 1, 2, 3, 4, 6, 7 sor 8 szótag, 4+3+1 beosztással; 5 sor 9 szótag 4+4+1 beosztással.

A négy első sor páros rimmel, a 3 utolsó együtt rimel.

10. Lágy hangsorú dallam. 4 soros vers, minden sor 8 szótag, páros rimmel. Beosztás: 4+3+1.

11. Ugyanolyan, 9 soros vers, 1, 2, 3, 4 sorok 8 szótaggal, 4+3+1 beosztással, kereszt rimmel, 5, 6, 9 sorok 6 szótaggal, 4+2, beosztással, együtt rimelnek: 7, 8, sorok 8 szótaggal, 4+3+1 beosztással együtt rimelnek.

12. Ugyanolyan 4 soros vers, minden sor 10 szótag, 4+4+2, beosztással, ölelkező rimmel.

13. Kemény hangsorú dallam, 8 soros vers, minden sor 7 szótag, 4+3 beosztással, páros rimekkel.

14. Ugyanolyan, 8 soros vers, minden sor 8 szótag, 4+3+1 beosztással, páros rimekkel.

15. Ugyanolyan Palestrinától átévéve 8 soros vers, 1, 3, 5, 6, 7 sorok 7 szótaggal, 4+3 beosztással; 2, 4, 8 sorok 6 szótaggal, 4+2 beosztással. Rimelés: 1-3, 2-4, 5-6, 7 vissza a 3-ikra, 8 vissza a 4-ikre.

16. Lágyhangsorú dallam, 8 soros vers, 1, 2, 3, 4, 7, 8 sorok 8 szótaggal, 4+3+1 beosztással; 5, 6 sorok 9 szótaggal, 3+4+2 beosztással; páros rimek.

Ezekre az új dallamokra, a melyek szépségükre tekintettel hozattak ajánlatba, s a melyek végelbírálás végett a nagy gyűjteményben fognak közöltetni, szövegeket kérek barkitól, de főleg a dallam-szerzőket kérem föl, hogy ők magok igyekezzenek jó szövegekről gondoskodni, mert közvetlen sürgetés nélkül nehezen irnak a hivatottabb egyének is. Itt is megjegyzem, hogy a ki bármelyik dallamra nézve bővebb tájékoztatást kíván, azt szívesen megadom, vagy a dallam szerzőjével megadatom.

Kívánatosnak tartom, ha azokat a szebb dallamokat melyekre eddig kevés szövegünk van, így a 8, 15, 28, 78, 137, 148. Zsoltárok dallamait, valamint a régi énekes-könyvből fölvetett dallamokat is különös figyelemre méltassák a szövegírók. Általában pedig, a ki a munkában résztvenni óhajt, bármily irányú tájékoztatás végett, forduljon hozzám, készséggel állok mindenkinek szolgálatára.

Végül csak azt jegyzem meg meg, hogy a kiadandó nagy gyűjtemény, a legszélesebb körű bírálat végett annyi példányban fog kinyomattatni, hogy azt minden érdeklődő megkaphassa és módja legyen akár a szövegek, akár a dallamok felett véleményét nyilvánítani. Csak ily nyilvános és teljes kritika után állapíthatja meg az egyetemes énekügyi-bizottság az Új Énekes-könyv darabjait.

Sátoralja-Ujhely, 1900. június 1.

Fejes István,

az egyetemes énekügyi-bizottság elnöke.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület értekezlete.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület társadalmának színe-java f. hó 7-én értekezletre gyűlt egybe Kolozsvárt. Az értekezlet érdekessége *Bánffy Dezső báró* beszéde volt, a ki a ref. hit- és egyházi élet fejlesztésének égető szükségességét hangoztatta és egyszermind óvott attól, hogy az ez irányu törekvéseknek politikai színezet adassék.

Az értekezlet előtt istenítisztelet volt.

Utána *Molnár Albert* theol. tanár megnyitotta az értekezletet, fejtegetvén az egyházi élet fellendítésének szükséges voltát. Ezután nagy figyelem mellett *Bánffy Dezső* béró a következő beszédet mondotta:

Az 1894-ik évben Marosvásárhelyen megszülemlt eszme, az abban életre kelt cél megvalósítására jöttünk ma össze. Mit akarunk? Az egyházi ismeretek terjesztése, a református tudat és egyházi élet intenzívítésének elősegítése, az egyházi és világi elemek református egyházunk isteni küldetéséből folyó föladatainak megoldhatása által követelt közös munkára tömörülése; ez az, amit ezen alakuló közgyűlés elé terjesztendő alapszabály-tervezet, mint célt tűz ki. Ez az, amit akarunk! Mint az erdélyi egyházkerület rangidősebb vezető világi főgondnoka, kedves kötelességemnek tartom az első megnyitó beszéd után, mint első emelni szót és üdvözölni a megindult mozgalmat, melytől sokat várok, de melynek elodázhatalan szükségét föltétlenül érzem. Kifejezést adtam már ennek akkor, midőn a főtiszteletű püspök, Bartók György dr. ő méltóságával együttesen az értekezlet érdekében kibocsátott fölhívásunkban így szoltunk: Szükséges, hogy legyen minden akadályt legyőző, életerős közszellemünk, melynek egy célra siető tevékenysége áldást hoz az egyházra, javára válik a hazának s tanúbizonyságot tesz mellettünk arról, hogy mi nem ok nélkül valljuk szellemi életünk egyedüli fejének a Krisztust! Ki kell jelenenünk, hogy e törekvéshez mi magunk is egész lélekkel csatlakozunk, mert megvagyunk győződve, hogy egyházi és társadalmi föllendülésre és munkára szükség van! Az utolsó évek alakulásai kettőzött kötelességünké teszik komolyan és erélylyel munkálni a vallásos igazság, a szeretet, a szabadság elveinek érvényesülése érdekében. Az idegen nemzeti, nem magyar talajban gyökeret vert visszahatás kettőzött erélylyel és kimélettel nem ismerő vakmerőséggel kezd minálunk is érvényesülőleg fellépni. Romboló hatása fenyegetően jelentkezik már is. Ezzel szemben védekezni kell. Védekezni, nem ugyan a támadás fegyvereivel, nem a felekezeti egyoldalúság ki zárólagosságával, de igenis, a mi protestáns világlátásunkkal, mely maga a jézusi igazság. Nem lehet törekvésünk a változó politikai esetlegességeknek magunkat alávetve, bármely politikai párt keretében zsugorítani össze azon munkásságot, mely kell, hogy a jelen értekezlet által kitűzött cél szem előtt tartásával munkálkodásunkat irányítsa és vezesse. Ezért nem is lehet, de nem is szabad akarni a jelen mozgalmnak bármely politikai jelleget vagy színezetet adni. Egyedül az egyház társadalmi terén kell az alakulandó egyházi értekezletnek a hivatalos egyházi szervezet keretén belül annak fenhatósága és ellenőrzése mellett egyházi jelleggel a protestantizmust a vallásos élet elveivel megtermékenyíteni. Minden esetre azonban fejleszteni az evangéliumi protestáns közszellemet, erre van mindenek fölött szükség és sokkal több és nagyobb szükség, mint eddig. Helyes tehát ezen megindult mozgalom; jogos, megengedett téren, az egyházi élet belsejében mozog. És úgy hiszem, jól választott eszközökkel indul meg, midőn az egyházi, mint világi elemet bevonva keresi és meg is találja a módokat, melyekkel minden igaz reformátusnak megadja az alkalmat és tért egyháza érdekeit erejéhez mértén szolgálni, közreműködni abban, hogy megelevenedjék a vallásos élő hit, a történelmileg képződött hitbuzgalom és hitünkhöz, vallásunkhoz való ragaszkodás szükségének erős érzete. Biztat a remény, hogy a megindult mozgalom zátonyra jutni nem fog. Erős bennem a hit, hogy a kitűzött cél érdekében a magyar nemzet, az evangéliom szerint reformált egyházunk javára, jól vannak elválasztva az eszközök. Mint egyik jeles költőnk mondja: „Ha jó a cél, melyet kitűztél magadnak, akadnak arra biztos eszközök“.

Lehet e kételkedni, hogy célunk jogos, igaz és helyes? Csak buzgó érdeklődés, kitartás és bizalom vezessen. Küzdjünk és megerősödik az igazi közszellem, mely éltet és fentart. Az úr mondja Madáchnál: „Ember küzdj és bizva-bizzál!“ Legyen szabad nekem, mint egyházkerületünk rangidősebb főgondnokának ezen egyházi értekezletünk alkalmával mondani: alakuljunk, mert egyháztársadalmi föllendülésre és munkára szükség van.

Ezután Bartók püspök beszélt. Kiemelte, hogy az egyházi élet fejlesztésére mily áldásos az erők összetömörítése. amit a mozgalom is elérni akar. Nem harcot, hanem munkát akarnak. Isten áldását és kegyelmét kéri e munkára.

Az alapszabály-tervezetet Nagy Károly theologiai tanár adta elő, mire azt elfogadták. Nagy Domokos azt ajánlotta, hogy nőket is vegyenek föl tagul, ami nagy vitát keltett. Barta Lajos és Bánffy Dezső báró fölszólalása után az indítványt az értekezlet egyelőre nem fogadta el, de az igazgató választmány elé viszi.

Ezután Bánffy Dezső báró előterjesztésére az értekezlet tisztikarát alakították meg. Világi elnök lett: Kuun Géza gróf v. b. t. t., egyházi elnök Molnár Albert tanár. Alelnökök: világi: Vass Béla gróf, egyháziak: Sylvester Domokos szászvárosi pap és Deésy Gyula esperes. Világi titkár Sándor József orsz. képviselő, egyházi Nagy Károly tanár. Világi jegyzők: Bethlen István gróf és Boer Elek dr., egyháziak Tavaszi József esperes és Bodor Géza esperes. Pénztárnok Török István tanár. Választottak továbbá 46 választmányi tagot.

A választás után Kuun Géza gróf nagyhatású beszéddel foglalta el elnöki székét és ezzel az első napi ülés tárgysorozata véget ért. A gyűlés után bankett volt.

Bánffy Dezső főgondnoknak és Bartók püspöknek este 8 órakor fáklyás-zenét adtak. A fáklyásmenetet óriási közönség kísérte. Bánffy Dezső lakása előtt Balázs József besztecei lelkész mondott üdvözlő beszédet, kiemelve a főgondnoknak az egyház közül szerzett érdemeit. Az éljenzéssel kísért beszéd után Bánffy Dezső nagy figyelem mellett beszélt. Itt a szűkebb honban — ugymond — a református egyház vallási türelem mellett fejlődött. Ez a föld a vallásos türelemnek klasszikus földje. Századok története bizonyítja, hogy a vallások közti egyetértés biztosítja a vallások fejlődését. A múltnak a példája arra tanít, hogy jövőre is erre törekedjünk. Ne keressenek tehát törekvéseinkben egyebet, mint azt az igyekezetet, hogy e történelm. hagyományt jövőre is folytassuk nehéz viszonyok között is. Köszönetét fejezi ki a kitüntetésért, melyet úgy tekint mint biztatást, hogy a mozgalom fejlesztésében megindult úton tovább haladjon. Szükség van e téren a működésre, adja Isten, hogy megkezdett munkánk sikerre jusson egyházunk és hazánk javára. A fáklyásmenet ezután Bartók püspök lakása elé vonult.

Az értekezlet második napján a felolvasások kerültek sorra. Molnár Albert „Az egyházi élet fejlesztéséről“ tartott felolvasást, melyhez többen hozzászólottak. Majd Váró Ferenc nagy-enyedi gymn. tanár „Vallomások és kérdések“ cím alatt nagy tetszéssel fogadott értekezést olvasott fel, a melyet kinyomatni és terjeszteni fognak. Bedőházi János maros-vásárhelyi gymn. tanár „Hit és tudomány“ cím alatt értekezett, Bodor Géza esperes „A papi értekezletek működéséről“ számolt be. Az értekezlet Kuun Géza gróf záró szavaival ért véget.

Lelkész-beiktatás Makón.

Makó, junius 12.

Lélekemelő szép örömnépe volt a mult szombaton és vasárnapon az Alföld egyik legnagyobb református egyházának, a makóiaknak. Ekkor foglalta el állását a makói református egyház új lelkésze, nt. Nagy Károly úr, a békés-bánati egyházmegye tanácsbírája és jegyzője. Az indóházánál a hívek ezrei, a presbiterium, élén nt. dr. Csécsi Nagy Miklós lelkész elnökkel és Makó város intelligentiája fogadta zajos és szünni nem akaró éljenzések között az új lelkészt, amely Csécsi Miklós megkapó szép üdvözlő beszéde után még zajosabban ujjalt meg. Hosszu kocsisor kíséretében indult meg az új lelkész otthona felé harangzúgás között s a lelkes ováció mindenütt megnyilvánult, amerre csak a menet haladt. Ugy az ő, mint az új templomnál — ez utóbbi helyen hirdeti az új lelkész Isten ígését — az iskolás növendékek százai állottak sorfalat tanítóik vezetése mellett s ártatlan szíveik egész melegevel hangoztatták az „Isten hozott“-at. A lelkész-laknál Mágori Sámuel gondnok mondott tartalmas üdvözlő beszédet, majd a tanítói kar tisztelgett Bóna János igazgató vezetésével s azok a lendületes szép beszédek, mikkel Nagy Károly a szeretetnek és tiszteletnek ezen igazán megkapó megnyilvánulását köszönte meg, az új lelkész iránt táplált jóvéleményeket a legnagyobb mértékben fokozták.

Az ünnepélyes beköszöntő másnap, vasárnap délelőtt ment végbe az új templomban. A város színe-java megjelent az istentiszteletre s rendkívüli volt az a hatás, a mit az új lelkész magasztos szép beszéde keltett. Pál apostolnak Timotheushoz írott: „Igyekezéssel Isten előtt kedves lenni és oly munkás, ki nem szégyenli a munkát és ki igazán hasogassa az igazságnak beszédét“ alapigéi nyomán fejtegette a jó lelkész kötelességeit s azon irányelveket, a melyek szerint a jövőben munkálkodik egyházának, hazájának és híveinek boldogításán. A rendkívül nagy hatást keltett gyönyörű beszéd után elhalmozták az új lelkészt gratulációkkal s szerenese kívánatokkal halmozták el az esteli banketten még azok is, akik elfoglaltságuk miatt az istentiszteleten nem jelenhettek meg.

A bankett este 8 órakor volt a „Korona“ szálló emeleti nagytermében s az új lelkész tiszteletére mintegy 100-an gyülekeztek össze a város előkelőbb polgárai vallásfelekezeti külömbiség nélkül. Az első felköszöntőt nt. Csécsi Miklós lelkész elnök úr mondotta az ünnepeltre. Makó város közönsége nevében — az ünnepelt délelőtti nagyhatású beszédére hivatkozva — Cseresnyés János h. polgármester mondott üdvözlő beszédet, kérve, hogy kifejtett irányelveit tartsa meg, mert ebben neki támogatására lesz, nemcsak a református egyház, hanem az egész város közönsége. A katolikusok nevében Gróff Gyula, az izraeliták nevében Dózsa Sámuel megyei tb. főügyész mondtak beszédet, a melyet az új lelkész ékes beszédében köszönt meg. Ezzel az aktussal értek véget az ünnepségek.

A makói református egyház új lelkésze tehát hamar megnyerte az egész város közönségének szeretetét és tiszteletét, s hogy ezt mindvégig megtartsa, mi is szívből kívánjuk.

— a — d.

„Egyházlátogatási jegyzőkönyv“.

Ma érkezett kezemhez egyházkerületünk Nagytiszteletű esperesi kara által szerkesztett s a felül írott címmel ellátott kérdő ív. Az egyház kül- és bel-életére

fontos kérdőpontok vannak benne, melyeket bírálgatni nem célozom. Új kérdések is fordulnak elő közöttük, ilyen például az ötödik rész 12. és 13. pontjai, melyekben az ev. ref. lelkész által kötött vegyes házasságokról, s a gyermekek vallásáról van szó. Azonban e két pont nem öleli fel szerintem, épen azokat a legfontosabb adatokat, a melyekből egyházunknak a vegyes házasságokból származó veszteségei leginkább kitűnnek. Mert azoknál a vegyes házasságoknál, melyeket a felek előttünk kötnek, vagy semmi nemű meg egyezés nincs, vagy pedig részünkre van az. Ellenben veszteségeink akkor tűnnek ki, ha kimutathatjuk magunknak a más felekezeti lelkész előtt kötött ev. ref. vallásuakkal vegyes házasságukat is, mert ezek között találjuk ama nagy halmazát azoknak, kik gyermekeiket más felekezeti számára engedték oda.

Ennél fogva ezekben a látogatási jegyzőkönyvekben még két rovatot kellene nyitni. Egyik rovatba jönne az állami anyakönyv alapján ez: Más felekezeti lelkésznél házasságot kötött . . . pár? A másikba ez: A gyermekek vallására ott egyezséget kötött kárunkra . . . pár? Javunkra nem is kell rovat, hiszen ennek az elsője is mindig üresen maradna, mert p. o. a szatmári püspökségben egy róm. kath. lelkész sem esket meg olyan vegyes párt, a kik a gyermekek vallását számukra nem biztosították.

Ezen rovatok által aztán világos képet kapnánk az egyes egyházakban történő veszteségeinkről.

Bizony, nehéz küzdelmeket kell mostan nekünk folytatnunk, kiket az Isteni végzet ilyen vegyes gyülekezetekbe helyezett és az a kinek sem kedve, sem tehetsége felvenni a harcot, s utánna járni nem szeret ilyen esetben híveinek, nagyon megtölti ezen utolsó rovatot.

Nem kárhoztatom én sem a debreczeni, sem a nagyváradit, vagy a szatmári gyülekezetek lelképásztorait, ha esetleg nálunk szaporodik is ezen rovat numerusa, mert az ő helyzetökben képtelenség minden eltévelyedő báránkját megmenteni, de van egy mód, a melylyel mégis nekik is sokat lehet segíteniök, ha t. i. ők is, mint az ellenfelek mozgósítják segéd lelkészeiket. Az ifjakban még van tűz, erő, ők szívesen megtesznek a tisztesség határjai között mindent.

Nagy baj az, hogy exponált, vegyes gyülekezeteinkben vannak a legrosszabb lelkészi fizetések s így természetesen nem a legjobb munkaerők kerülnek oda. Mindaddig míg a nagyméltóságú konvent azokat felibe nem emeli a tiszta ev. ref. gyülekezeteknek lelkészi és tan tói javadalom tekintetében, addig semminemű gyógyir nem csökkenti gyülekezeteink erejének fogyását.

Valljuk meg, hogy még e tekintetben mindig a tervezetések terén állunk. Segítséget minél előbb, ne hagyjuk beékelt kis egyházaikat, hogy egyenkint vegye be a körül zároló hatalmas hadsereg, mert bizony akkor szánalmas képet fog majd nyújtani az a nagyon is szükséges utolsó rovat.

*Felsővégesi.***NEKROLOG.****CSERNÁK ISTVÁN.**

(1835—1900).

Április hó 22-én fájó érzésekkel nagy számu sokaság gyülekezett össze Tamásváralján, e 4—500 lelket számláló félreeső községben. Vármegyei, egyházmegyei

urak, a nagybányai és beregi egyházmegyék esperesei református lelkészek, a közeli községek lakói közül számosan, mindannyian gyászoló külsőben, gyászoló szívvel. Fekete zászlót lenget az erős szél, halotti ének zendül a lelkési lak tágas tornácán . . . Csernák Istvánt, tamásváraljai lelkészt, a máramaros – ugcocsi ev. ref. egyházmegye esperesét temetik.

A halál az élet bírálata.

E temetési jelenet meggyőzőleg mutatta, hogy Csernák Istvánban egy köztiszteletben és szeretetben álló férfiú szállt a sirba, a számos rokonság, a megtört szívű özvegy, a busongó síró gyermekek mély fájdalommal bizonyították, hogy nagy a család vesztesége. A meghatóan nyilatkozó részvét méltán megillette a jeles férfit.

A megboldogult Borsod megyében Tisza-Kesziben született 1835-ben. Középiskolai tanulmányait Miskolcon, a theologiai tanfolyamot Debrecenben végezte, mely után a Máramarosvármegyében levő viski egyház nyerte meg tanítónak és segédlelkésznek. Akkori tanítványai most is emlegetik szigorú, szorgalmas tanítójukat, ki egyebekre is, de különösen a vallás és ének tanítására nagy súlyt fektetett. Viskről az egyházmegye ugcocsi részére jött lakni. Itt működött kezdetben a nevetlenfalui, majd a gödényházi és gyulai, végül a tamásváraljai egyházközségekben. Mindenütt a jó emberek tisztelettel és szeretettel vették körül. Egyházaiban az anyagi és vallás erkölcsi élet erősítését tekintette legszentebb feladatának s mindegyikben hagyott emlékeket, melyek lelkiismeretes és tapintatos lelkési működéséről tesznek bizonyosságot.

Ez a lelkiismeretesség és okos tapintatosság jellemzi őt egyházmegyei hivataloskodásaiban is. Több éven át kezelte az egyházmegye gyámpénztárát, melyet kifogástalan rendben tartott s számadásai ellen sohasem tétetett kifogás.

Esperesi hivatását 17 évig, élete végéig viselte. Volt munkája, gondja bőven. Nehéz kérdések megoldása, az itt-ott támadt zugolódások lecsillapítása, a rendetlenségek megszüntetése gyakran próbára tették erejét s ő sem egészségét sem nyugalomát nem nézve mindent megtett, hogy egyházmegyéje ügyei ékesen folyjanak.

Családi élete a szorgalom, a takarékoság és szeretet otthona volt. Kétszer nősült. Előbbi házasságából származott két fia már önálló pályán működhetik, egy leánya testvérénél van. Második házasságából való két nagyobbik fia Szigeten a gymnáziumban tanul, odahaza egy fiú és egy kis leány özvegye gondoskodása alatt maradt. Gyermekeit egész odaadással tanította és tanította. Barátait s egyházmegyei hivatalnoktársait örömmel látta házában s velök a közérdekű dolgokról szívesen beszélgetett.

A vármegyei életben is részt vett, mint bizottsági tag s kiküldetésekben a nála megszokott pontossággal végzett ügyeit elismeréssel jutalmazták.

Április hó 20-án terjedt el a nem várt gyász híre, megdöbbenést keltve széles körben. A gyászistenisztelet a templomban folyt le, hol előbb alantírott imádkozott, Szikszay Zoltán szigeti lelkész oratóiú mondott és Varga Károly halmi lelkész bucsuztatta el gyászoló szereteteitől és az egyházmegyétől. Koporsóján ott láttuk a család, az egyházmegye, az egyházmegyei gondnok s több rokonainak, jó barátainak koszorúit.

Lenyugvóban volt a nap, mikor behantolt sirjától fájo érzések közt elbucsuztunk.

Lenyugvóban volt a nap, mikor behantolt sirjától fájo érzések közt elbucsuztunk.

Lenyugvóban volt a nap, mikor behantolt sirjától fájo érzések közt elbucsuztunk.

Biki Ferenc.

A D A T O K

a tiszántuli ev. ref. egyházkerület kebelében levő egyházak történetéhez.

75. A nagykarolyi ev. ref. egyház története.

I-ső SZAKASZ.

(Folytatás.)

Mint süjtotta le e szerencsétlen eset s mily állapotra juttatta a károsultakat, azt hiszem mindenki megítélheti azon tömérdek kárból, a melyet e szerencsétlen nép szenvedett. Ilyen körülmények közt csoda e ha a lefedelezett paróchiális épület, s két iskola felépítéséhez önerejéből nem bírva. ama régi viszony folytán, mely közte s gróf Károlyi György elei közt létezett: megkereste ismét alázatos folyamodásában gróf Károlyi György ő méltóságát, kérvén tőle segédelmet iskolái, felállításához.

A nemes gróf nemes szive sűgallatától buzdittatva, egy diszes, kőből emelendő leányiskola építésére tett, saját költségén, ígéretet, melyet csakhamar el is készítettvén, 1867-dik évben a közhasználatnak át is adatott.

A nép, a leírt csapás által mélyen süjtött egyház népe, összeszedve vagyonának maradványait, kijavítgatva megrongált paróchiális házát, elégett granáriumát, gymnasiumi épületét, gazdálkodott, szerzett, munkálkodott, serényen, ernyedetlenül és józanon. S ekként csaknem 400 hosszú év után az 1848/9-diki borzasztó foradalom catastropha alatt, számban és vagyonában kissé bár megfogyva, de nagyszerű csapást nem szenvedve, Istennek legnagyobb kegyelméből, vallásos szabadságát csendes békében élvezve, a különböző hitfelekezetűeket, mint testvér atyafiait szeretettel öelve, három ezer lelket meghaladott számban él, s virágozik ez egyház a többi egyházak mellett Isten kegyelméből mai napig is.

* * *

Meg kell még jegyeznünk a torony és templomra vonatkozva a következőket:

Az 1834-dik év okt. 15-én reggel 8 órakor történt borzasztó földrengés oly nagy erővel tört ki, hogy az isteniszteleten jelen levő gyermekek és hívek, csak nagynehezen menekülhettek a templomból, miután annak menyezete leszakadozott, a kántort az orgona cin sipjai elborították, a toronyról a csillag a vitorlával együtt földre dobatott.

A leesett csillag a vitorlával együtt a következő évben mindjárt feltétezt.

Utolsó zszindely fedele a toronynak és templomnak — mely az 1854-dik évben újított meg — egészen elavulván, elhatározta az egyháztanács, hogy a tornyot fehér, a templomot veresre festett pléhfedéllel új s diszesebb alakban fogja kiépíteni.

E célból a hívek sohasem lankadó áldozatkész-ségéhez folyamodva, azon meglepő eredményhez jutott, hogy mingyárt a következő évben, helybeli lakos, Nagy Mihály építómesterrel az összes anyag- és munka díjra nézve, egy villámhárítóval együtt, összesen 3019 frt 50 kiban egyezsége lépven, miután a torony a mostani alakjában még csak fedél nélkül elkészült: 1877. év aug. 12-én, a csillagot a gombbal együtt melybe az egyház itt megirt rövid története egy üvegbe zárva betétezt, a lelkész udvarán egybegyűlt nagy sokaság következő égbé emelkedő könyörgése mellett felteheté.

„Isten i ki erős karokkal védelmezted századokon keresztül egyházadat, hozzád emelkedik buzgó hálaimánk, hogy mindedig kegyelmedből megőrizted azt!

Szent neved dicsőségét hirdeti e templom s eme égbe emelkedő torony, melyet buzgó hivedik áldozatkészsége a Te tiszteletedre óhajtt fényesebbé emelni.

Hála neked, hogy hivedik kebelében a lelkesedés szent lángját nemesak lángra gyújtád, hanem az áldozatkészség által a nemes cél kezdetéhez is eljuttatád!

Uram! ne engedd hivedik kebeléből kialudni ezú tánra sem az oly szépen gerjedező lelkesedés szent tüzét, hogy a nagy munkát, melyet a Te nevedben elkezdettünk, dicsőségedre be is végezhessek!

Nagy Isten! örökös szemeidre bizzuk e szent ház építőit, oltalmazd őket minden veszélytől, mert ha Te nem őrzöd meg őket, hijában vigyáznak a mi szemeink!

Gondviselésed szárnyaival fedezd egyházunkat, áld meg előjáróit, ennek ifjait, öregeit, nagyjait és kicsinyeit, lelkes és buzgó hivedik!

Tartsd meg e város békességét, emeld virágzását, ápold ebben a kölcsönös testvéri szeretetet!

Áld meg e hazát és nemzetet, hogy a késő nemzedék láthassa ennek jóllétét, békességét és boldogságát!

Isten, Atyánk a mennyben! Tiéd legyen a dicséret és dicsőség mindörökké Ámen.

Az egyház előjárói kik e szent ügyben vetélkedve fáradoztak és áldoztak következők voltak:

Asztalos György lelkész, Kulin Imre főgondnok, Szikszay Imre főjegyző, Kajdi József, aljegyző, Asztalos Lajos és Török József gondnokok.

A csillag és gomb feltevéseinek a költsége, mely az ácsok részére selyem kendők, tajték pipák, szivar tárcák ajándékában adatott, került 51 frt 15 krba. Ugyancsak az ácsok, muzsikások, hajdúk és szolgáló személyek és ágyukra tett költség volt 79 frt és 55 kr. Összesen 130 frt 70 kr.

Azon kegyes adakozók száma, kik tíz forintot felül fizettek 47 volt, neveik következők:

Sipos Zsigmond 100 frt. Kulin Imre főgondnok 50 frt. Gub. Kiss László 50 frt. Gubás társulat 50 frt. Nagy Mihály ácsmester ingyen teljesített munkákban 60 frt. Dobi Zsigmond doktor 40 frt. Szikszay Imre 25 frt. id. Nagy József 30 frt. Török József 20 frt. Pozsonyi László 20 frt. Gönyei József 20 frt. N. Juhász (Kárpáthy) Lajos 20 frt. Szegedi György 15 frt. Asztalos Sámuel 15 frt. Varga Imre 15 frt. Csizmadia társulat 16 frt. Szalay Mihály 12 frt. Asztalos György lelkész 10 frt. Mikó Lajos 10 frt. Juhász József 10 frt. Tóth János 10 frt. Kovács György 10 frt. Vida Sándor 10 frt. Török Károly 10 frt. Asztalos Lajos 10 frt. Kajdi József 10 frt. id. Csökös Sándor 10 frt. Hetey Ábrahám 10 frt. Balogh Bertalan 10 frt. Solymosy Bálint 10 frt. Domahidy István 15 frt. Kulos Pál 10 frt. Csanády János 10 frt. Sepsy Antal 10 frt. ifj. g. Kiss József 12 frt. id. Tóth István 10 frt. id. g. Papp József 10 frt. B. Nagy Sándor 10 frt. Özv. Varga Nagy Sándorné 10 frt. Szegedi Ferenc 10 frt. Oláh Sándor 10 frt. Szalay Bálint 10 frt. Tóth Sándor nőtlen 10 frt. Juhász János 10 frt. Özv. Vida Imréné 10 frt. Fráter Imre 10 frt. id. Tóth Antal 8 frt.

Ezen kívül 5 frtot és azon alul adakoztak 381-en. Összesen begyűlt 1675 frt 15 kr.

A villámhárítóra, melyet néhai Kulin Imréné szül. Gencsi Borbála úrnő gyűjtött jött be 162 frt.. Került a villámhárító 165 frtba.

Ugyanekkor a templom belsejét kifestette Hippe Frigyes 200 frtért. Erre jött önkéntes adakozásból 283 frt 29 kr. E többlet a papi szék, úrasztala és orgona kitisztítására fordított.

A templom mennyezetén levő festéshez a tervet, mely az íghirdetést, Uri szentvacsorát, éneklést és könyörgést jelképezi, Asztalos György lelkész készítette.

Középen egy érett szőlő és szőlőlevélből font koszorúban van egy sárga kalászból kötött búza kéve, legközepében a szent könyv, biblia, rajta az Urasztali kehely.

Keletfelől, hol az orgona áll, egy nyitott kottás könyv, mellette és alatta különböző fúvó hangszerek a legszebb csoportozatban.

Nyúgotról egy zöld olajágot szájában tartó s égfelé emelkedő fehér galamb, alatta elterülő szalagon következő fölrás:

„Atyánk, ha innen az egekre,
Könyörgésink emelkednek,
Nyisd meg buzgó könyörgésinkre,
Ajtajait kegyelmednek.“

Presbyterek voltak: Kiss László, Csökös Sándor Pozsonyi László, Szegedi György, Esztai Sámuel, Nagy József tímár, Vida József, Juhász József, Fiók József, Varga Imre, Tóth János, Keresztészeghy Mihály, Török Károly, Mihó Lajos, Szalay Bálint, Vida Sándor, Sikolya István, Kovács György, Kőszegi Imre, Tóth Antal.

Egyháziak: Keresztészeghy József, Kovács Lajos, Szegedi László. A csillag keresztanyái voltak: Kulin Imréné szül. Gencsy Borbála urnő, ki a villám hárító költségét házanként járva, egymaga szedegette össze, és Asztalos György lelkész neje szül. Máthé Karolina. A csillag nyoszolyó lányai voltak 50-en, kik 68 frttal járultak a csillagtétel költségeihez.

Különösen kiemelendő Asztalos Lajos gondnok, ki az építkezés terhét oly odaadó szorgalommal és buzgó tevékenységgel folytatta s kinek pontos lelkiismeretes számadásaiból, mindezen adatokat részletesen összeállíthattuk.

* * *

E' tornyot és templomot, — mely a mindenható gondviselő oltalma alatt a folyó 1895-ik évben száz esztendőért ért el, s mely az 1877-ik évtől fogva az idő viszontagságai miatt sokat szenvedett, elhatározta az egyháztanács újból kijavítani s ennek száz éves fennállását hálaadó istenitisztelettel megünnepelni.

Ily célból az összes kömives munkákra nézve alkura lépett Kósa Lajos építő mesterrel, ki is az egész torony és templom külsejét az összes kőkerítésekkel együtt 1307 — frtért csinosan kijavítván, az 1895-ik aug. 4-én a templom száz éves fennállásának ünnepe hálaadó isteni tisztelettel meg is tartatott.

Ez alkalommal helybeli lelkész Asztalos György következő alapigékről elmélkedett: „*Gondolkodni kezdék a régi időkről és az elmúlt időknek esztendeiről és mondám: Oh Isten! a te utad szentséges, vajjon kicsoda olyan mint az Isten!?*“ Zsolt. LXXVII. 6. 14.

E szép ünnepélyen több lelkészársak is jelen voltak.

Ugyancsak ez év junius 9-én tartotta meg a ref. egyház Asztalos György ötven éves lelki pásztora fél-százados emlékűnnepét.

A „Nagy-Károly és Vidéke“ c. hirlap — mely ez alkalommal Asztalos György fotografált képével jelent meg — következőleg írta le e szép ünnepet.

„Az 50 éves lelkési jubileum ünnepén, folyó hó 9-én délelőtt a ref. templomban ünnepi istenitisztelet volt, melyen szorongásig megtelt a templom ünnepelő közönséggel.“

Az alkalmi beszédet Asztalos Kálmán segédlelkész a jubiláns fia tartotta a következő igék alapján. „*Ha tusakodik is valaki, nem koronáztatik meg, hanem ha igazán tusakodik.*“

Atyja szép példája lebegvén szeme előtt, rajongó lelkesedéssel beszélt az igazi lelkészi és emberi hivatásról, a kitartó munka jutalmáról.

Istenisztelet után a ref. fiiskola udvarán felállított s szépen feldíszített lombsátorba gyűlt a közönség. Jelen voltak itt a nagykárolyi gör. kath. román és orosz egyház lelkészei, az egyházmegye részéről Kulín Imre egyházmegyei gondnok, az ágostai egyház és zsidó hitközség képviselői, a vidéki ref. papság közül többen és szép nagy közönség.

Asztalos Györgyöt a presbyterium élén Debreceni István főgondnok hívta meg. Ez ünnepély a fiiskola növendékei üdvözlő énekével kezdődött, Ezután Debreceni István főgondnok üdvözölte szép szavakban az ünnepeltet s az egyház tiszteletének jeléül szép és értékes selyem palástot és bibliát nyújtott át. Majd a tantestület nevében Lukács Mihály szólt s ajándékol egy ezüst névjegyartót adott át. A fiiskola növendékei nevében Kaizler István szép ima könyvet, a leány iskola részéről Cserny Ilona fehér selyem párnán bársony papi süveget s makárt bokrétát, a polgári leányiskola nevében Eszenyi Julia szép kivitelű nagy ezüst tálcát nyújtottak át üdvözlő szavak kíséretében.

Itt üdvözölték még a jubiléum az ág. ev. egyház nevében dr. Lucz Ignác, a város képviseletében Schusterics Ignác polgármester s a népbank részéről Csipkés Endre igazgató.

Minden szónok beszédére a meghatottságtól reszkető hangon a legszebb szavakban mondott köszönetet az ősz lelkipásztor.

Az ünnepélyt a fiiskola növendékei éneke rekesztette be.

Ezt követte a közebéd a régi kaszinó nyári helyiségében, melyre Asztalos György egész családja megvolt hívva.

Minden vallásfelekezet, s minden társadalmi osztály képviselve volt ott, hogy lerőjja a tisztelet adóját.

A méltóságos Gróftól az egyszerű polgárig, mindenki örömmel üdvözölte, első helyre emelte Asztalos Györgyöt, az agg lelkipásztort, kibén a zajtalan, de áldásos munka, tiszta erkölcs, igaz beszéd, nemes egyszerűség, szives szeretet nemesak hirdetőjét, de megtestesítőjét mutathatja fel.

A számos felköszöntők közt különösen kitűntek megyei alispán Nagy László, gróf Károlyi István, dr. Adler Adolf szerkesztő, Susterich Ignác polgármester, Rót Samu ügyvéd, Puzuchánics Ignác orosz lelkész, dr. Lac Ignác és Lukács Mihály jeles beszédek.

Asztalos György,
ev. ref. lelkész.

(Folyt. köv.)

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Gyülekezeteink köréből. Orgonaavatás.** Lélekemelő szép ünnepélye volt a nyír-bogáti ev. ref. egyháznak f. évi május 20-án, a midőn évek óta óhajtott vágya teljesült, mert új orgonájának megható zengése mellett énekelhette: „Im bé jötünk nagy örömmel.“ A felavatási ünnepély a dél, előtti istentisztelettel történt meg, a mikor előzőesen Bertha János n.-kállói, Erdélyi Gábor piskolti-

Gáspár Béla ny.-bátori orgonista tanítók, mint szakértők tüzetesen megvizsgálták a Kerékgyártó István debreceni orgonakészítő által izléses díszítéssel kiállított új orgonát, s ezt úgy az egyes változatokban, mint összhangzatban, valamint pontos működésében kifogástalannak találták. Majd a helybeli lelkész alkalmi prédikálása után a legszebb zsoltárok hangzottak fel az új orgonán s ezeknek zengésével oszlott el a nagy gyülekezet, mely szorongásig megtöltötte a templomot. Délben 60 terítékű közebéd volt a környékből megjelent s túlnyomó részben lelkészi vendégek tiszteletére. Délután ismét zsufolásig megtelt a templom, s istentisztelet után népmulatságban, s estve zártkörű táncvigalomban nyilatkozott az ünnepi öröm. A felavatott orgona dicséretére szolgál az építő művésznak s másfelől a gyülekezet áldozatkészségének tanubizonyossága. Ezelőtt 13 évvel egy lelkes búzgó volt testület a bogáti énekkar vetette meg alapját, a testület a vezető betegsége miatt feloszolván: 121 frtnyi vagyonát orgona alapul az egyháznak adta át. Azóta táncvigalmak jövedelmei s egyesek adományai növelték az alapot. Az új orgona fentartására pedig özv. E. Mózes Andrásné urnő, férje emlékét megörökítő alapítványul 200 koronát ajándékozott. Az új orgona szép zengése vezérelje Istenhez gyülekezetünk búzgó énekét, — az adakozókon pedig Istennek áldása nyugodjék meg!! Ny. Bogát, Szilágyi Imre lelkész.

— **Debreceni főiskolánk** akadémiai igazgatója a jövő tanévben *dr. Bartha Béla*, a teológiai kar dékánja *Eröss Lajos*, a jogakadémiáé pedig *dr. Kérészy Zoltán* fog lenni.

— **A debreceni ev. ref. főiskolában** az iskolai évet berekesztő istentisztelet f. hó 12-én d. e. 8 órakor tartott meg a főiskola oratoriumában. Az ifjúságon és tanári karon kívül jelen volt *Kiss Aron* püspök, *Simonffy Imre* polgármester, az iskola helyi gondnoka és *Roncsik Lajos*, Debrecen város tanácsának és a főiskolai gazdasági tanácsnak tagja. Az imádságot *Eröss Lajos* teológiai tanár mondotta, mélyen átértzett szép előadásával Istenhez emelvén a hallgatóság szívét. Az istentisztelet után a főiskola kis tanácstermében a tanári kar jelenlétében *Csiky Lajos* akadémiai igazgató intézett rövid beszédet főtiszteletű püspök úrhoz és a városi tanács jelenlevő képviselőjéhez, főbb vonásokban vázolván azt a jelentékeny haladást, a melyet a főiskola a tanári kar munkássága és az egyházkerület támogatása folytán az elmúlt iskolai évben tett s hálásan emlékezően meg a püspök úr részéről ez évben is tapasztalt atyai szeretetről és gondoskodásról, a melyet a főiskola ügyei és a tanári karnak erre irányult törekvései iránt tanúsított; megemlékezően továbbá arról a benső viszonyról, a mely a Kollegium és Debrecen városának előjárósága között mindenha fenállott s a mely úgy a Kollegiumra, mint a városra nézve mindenkor áldásos volt. Az igazgató szavaira a tanári kar tetszésnyilvánításai között, mélyen meghatva válaszolt a püspök úr, kifejezve azt az óhaját: bárha többet tehetett volna az ő szeretett főiskolájáért. Ezzel a folyó iskolai évben a tanítás munkája befejeztetett a főiskolában és másnap, jun. 13-án megkezdődtek az évről vizsgálatok.

— **A budapesti ev. ref. egyház** f. hó 10-én *Szász Károly* püspök és *Hegedüs Sándor* főgondnok elnöke alatt a Kálvin-téri templomban tartott egyházközségi közgyűlésen gondnokul az elnökség indítványára egyhangúlag *Puky Gyula* volt debreceni itélőtáblai elnököt választotta meg. *Puky Gyula* meleg szavakban

köszönte meg megválasztását s igérte, hogy egyházának érdekeit fáradhatatlan buzgalommal fogja szolgálni. Utána az egyházközség nevében Szász Károly püspök üdvözölte az új gondnokot.

— **Bethlen Gábor szobra Nagyenyeden.** Erdély prot. társadalma a Nagyenyeden állítandó Bethlen-szobor eszméjének megvalósítására múlt év novemberében szobor-bizottságot alakított, melynek az egész prot. társadalomhoz intézett lelkes felhívó szövegét egész terjedelmében közöljük s melegen ajánljuk lelkészeink s áldozatra kész világi hitsorsosaink figyelmébe: „Bethlen Gábor fejedelemnek Nagyenyeden ércszobrot emelni szándékunk. Szobrot egyik legnagyobb, legdicsőbb magyarnak, a kit e nemzet hálája s kegyelete örökre megillet. Az erdélyi fejedelemség a mohácsi vész után nemzeti létünknek menedékbástyája két századon át, e bástyának pedig a legmesszebb látó őrállója Bethlen Gábor. Tisztán néz a jövőbe, s a nemzeti királyság már feladott várát visszafoglalni, Szent István koronáját maga fejére tetetni nem siet. Annál inkább megerősíti a várnak megmentett végbástyáját, az erdélyi magyar fejedelemséget. Megerősíti tetteivel, intézkedéseivel, alkotásaival; mindezeknek tartalmával és szellemével. Biztosítja a békét és jóllétet, a nemzeti erősödést Megtestesíti a műveltség, a felvilágosodás eszményét. Daldalra juttatja a politikai mérséklet, vallási türelem és lelkiismeret-szabadság szellemét. Ha nagy volt harcaiban: a nagyobbak mutatta magát, mint a béke hőse. Ha dicső volt, mint fejedelem: még dicsőbbnek bizonyult, mint a nemzetet megmentő eszmék főpapja. Politikai nagy ellenfele, Pázmány, a biboros, maga is elismerte Bethlennek messze jövőbe kiható bölcsességét és hazafiságát, a maga kulturális alkotásaival pedig nyomról-nyomra követte őt. A Bethlen Gábor erkölcsi és politikai hagyatéka nemzeti dús kincsünk, mely évszázadokon át szenvedett veszteségek után is, kamatos kamataival gyarapodva, nem csekély alaptökéje lett az egységes Magyarország alkotmányos életének, szabad-elvű irányban fejlődésének, végkép mai erejének is. A szobor, melyet neki dicsőségesen uralkodó királyunk a székesfővárosban állít, elismerése, nemzeti létünk ezredik éve után is, annak az értéknek, mely Bethlen Gábor örökségéből szállott a magyar koronára. És a szobor, melyet Bethlennek a nemzet fog, az ő legsajátabb dicső alkotása, kollégiuma végleges székhelyén, Nagyenyeden emelni, záloga lesz az ő erkölcsi hagyatéka elfogyhatatlan voltának. Alsófehérmegyében, hol az ő porai szétszórva, a megye székhelyén, hol szelleme hamvadatlan maradt, szobra, melyet az egységes magyar nemzet állít, melyet a nemzetiségek tisztelettel környeznek, egyszermind első kegyeletes emlékjele lesz az egykori Erdélyben a nemzeti fejedelemség dicső korának. E szoborra szánt adományoknak a folyó 1900. év végéig beküldését hazafias bizalommal kéri és várja, Nagy-Enyeden, 1900. március havában, az országos Bethlen-szobor bizottság nevében: gróf Bánffy György, valóságos belső titkos tanácsos, az országos szobor-bizottság elnöke; gróf Bethlen Géza, Torda-Aranyosmegye főispánja, az országos szobor-bizottság alelnöke; Zeyk Dániel, Alsófehérmegye főispánja, az országos szobor-bizottság alelnöke, Bodrogi János, főgimn. tanár, a szobor-bizottság titkára; Orbai Lajos, a Bethlen-kollégium pénztárosa, a szobor-alap kezelője; Bartha Zsigmond, főgimn. tanár, ellenőr.“

— **Egyéves önkéntességre előkészítő iskola.** Az egyéves önkéntesi jog tudvalevőleg bizonyos iskolák

(gymnasium, reáliskola stb.) elvégzéséhez van kötve. De lehetnek egyéves önkéntesek az oly ifjak is, a kik nem végezték el azokat az iskolákat, ha t. i. még sor alatt nem állottak és a megkívánt fölvételi vizsgát leteszik. Van Debrecenben egy iskola, a mely az ilyen ifjakat, tekintet nélkül foglalkozásukra és előképzettségükre, a felvételi vizsgálatra előkészíti. Az iskola állami felügyelet alatt áll. Igazgatója Lichtblau Albert a ki készséggel és díj nélkül szolgál felvilágosítással.

— **Fertőző betegségek ellen,** melyek leginkább az egészségtelen ivóvíz által terjesztetnek, biztos óvszer a tiszta egészséges ásványvíz Felhívjuk tehát szives olvasóink figyelmét a „Kristály Szt.-Lukácsfürdői hegyi forrás hirdetésére.“

Szerkesztői üzenet.

L. I. Csaroda; K. B. T.-Sz.-Mfklós. Küldeményeiket köszönettel vettük s közzé fogjuk tenni.

TARTALOM-JEGYZÉK: Igaz mérték. Nagy István. — Tanügy: Levél a szerkesztőhöz. Fejes István. — A tulerhelésről. Dr. Biatsy József. — Közéletünk. Értésítés az ének-ügyben. Fejes István. — Az erdélyi ev. ref. egyházkerület értekezlete. — Lelkészeiktatás Makón. —a. —ö. — „Egyházlátogatási jegyzőkönyv.“ Felsővégesi. — Nekrológ: Csernák István. Biki Ferenc. — Adatok a tiszántúli ev. ref. egyházkerület kebelében lévő nagykarolyi ev. ref. egyháztörténetéhez. Asztalos György. — Különírtélek:

Felelős szerkesztő: **SASS BÉLA.**

Szerkesztő-társ: **Eröss Lajos.**

Pályázat tanítói állásra.

Ibrányban (Szabolcsm.) a ref. egyház harmadik *tanítói állására* pályázat hirdettetik. Javadalom: egy szobás lakás és 400 frt készpénz (800 korona), melyből 600 korona állami-segély. Kötelesség: a mindennapi iskola első vegyes osztályának s az ismétlő iskola első évfolyamának tanterv szerinti oktatása, szükség esetén tanító társának helyettesítése.

Oklevéllel felszerelt kérvények a lelkési hivatalhoz küldendők *Julius 7-ig.*

Ibrány, 1900. jun. 6.

Szikssay András,

ref. lelkész.

1—2

Pályázat.

A karczagi ev. reform. egyház elemi népiskolájánál az V-ik fiuosztály és III-ik fiuosztály a) szakaszának rendes tanítói állására pályázat nyitattik. Javadalma egyenként évi 1000 korona készpénz törzsfizetés és 100 korona lakbér, az egyházi pénztárból évnegyedenként előre fizetve.

Egy évi sikeres működés esetén állandósíthatnak. Az állomás f. évi szeptember 1-én foglalandó el.

A megválasztottak kötelesek a tiszántúli ev. ref. egyházkerület A) tanterve szerint vezetni a

reájuk bizott, esetleg bármely osztályt. A megválasztottak tanév bezárása előtt állásaikat el nem hagyhatják. Ev. reform. vallásu, okleveles tanítók kellőleg felszerelt kérvényöket 1900 évi *Julius hó 11-ig* bezárólag nyujtsák be alólírott-hoz.

Karczag, 1900. junius 11.

Hajnal Elek,

1—2

ev. ref. lelkész s isk. széki elnök.

Pályázat.

A h.-böszörményi ev. ref. hatosztályu gymnasium igazgató tanácsa ez intézetnél megürült 2 tanszékre pályázatot hirdet és pedig:

1. egy „classica-philologiai“
2. egy „természetrájk-földrajzi“ tanszékre.

Javadalmazás: okleveles tanárnak 2400 korona törzsfizetés és 400 korona lakbér és 100 korona ötödéves korpótlék. Okleveles tanár hiányában tanárjelöltek választatnak, kiknek évi 1600 korona törzsfizetés és 400 korona lakbér illetménye évnegyedes előleges részletekben fizetik az ev. ref. egyház pénztárából.

Pályázhatnak protestáns vallásu tanárok és tanárjelöltek, kik felhivatnak, hogy életkorukat, vallásukat, végzett tanulmányaikat, eddigi szolgálataikat és védkötelezettségüket igazoló bizonyítványokkal felszerelt kérvényeiket f. évi július 15-ig alulírt igazgató tanács elnökéhez adják be.

Okleveles tanárok rendes tanárokkul tekintetnek és egy évi sikeres működés után állandósíttatnak. Nem okleveles tanárjelöltek helyettes tanárokkul tekintetnek, s tartoznak tanári oklevelüket 1 év alatt megszerezni, mely esetben az egy évi sikeres működés után állandósíttatnak rendes tanári illetményekkel.

A megválasztott tanárok az országos nyugés gyámintézetnek jogos és kötelezett tagjai.

A megválasztott tanár heti 20—22 órán tartozik tanítani.

H.-Böszörmény, 1900. junius 8.

ifj. Sövágó Gábor,

1—3

ev. ref. főgondnok, a gymn. ig. tanács elnöke.

Felhívás.

A Vallásos Iratokat Terjesztő Egyesület pályázatot hirdet egy ref. népiskolai tanulókkézebe adandó *konfirmációi kátéra*, melyben a tiszántúli egyházkerületi tanterv figyelembe vétele mellett a református egyház hit (különösen sákramentomi) és erkölcstudományának főbb tanai istenifiszteleletünk és egyházunk lényeges

rendtartásai akkép adassanak elő, hogy a tárgyalás során a tanítónak mindenütt alkalom nyujtassék a vallásos érzések s az egyház iránti hűség ébresztésére és erősítésére, mire nézve az előszóban a tanító számára megfelelő rövid utasítás is adandó. A munka tananyaga akkép szabassék meg s a szöveg nyelvezete olyan legyen, hogy a kézi könyvet azok is használhassák, kik előzetesen kellő számu elemi osztályokat nem végezhettek.

A munka terjedelme közép 8°-ban, garmond szedéssel legfölebb 3 ny. iv. *Jutalma*, mely csupán általános becsü münek adatik ki, 500 korona. A tulajdonjog az egyesületé, ugy azonban, hogy a további kiadásoknál a szerzőt 80—80 k. t. díj illeti, miért ő köteles a szöveget újra átnézni s esetleg az Egyesület kívánsága szerint módosítani.

A idegen kézzel lemásolt s a szerző nevét magában foglaló jelíges levéllel ellátott müvek a f. év decz. 31-re bérmentve alólírotthoz küldendők.

H.-m.-Vásárhelyen. 1900. jun. hó.

Ssabó János,

esperes, a békés-bánáti ev. ref. egyh. megyei Vallásos Iratokat Terjesztő Egyesület elnöke.

Nagytiszeletü s tekintetes egyházi előljároság.

Elmulaszthatatlan kötelességemnek tartom a nagytiszeletü és tekintetes egyházi előljároságokat értesíteni arról, hogy 8 éve fennálló

orgona építészetü műtermemet,

mely eddig Széchényi-utca 1805. szám alatt volt, 1899. év november hó 1-től

Darabos-utca 7. szám alá

teljesen e célra újonnan épített házamba helyeztem át, ahol azt a mai kor kívánalmainak megfelelően rendeztem be úgy, hogy bármilyen nagyságú és kivitelü orgonákat, állító termemben teljesen elkészíthetek s azokat átvizsgálás után megrendelési helyökre szállítom. Munkám jószágáról kezeskedik azon nagyrabecsült pártfogás, hogy évente 10—15 ev. reform. egyháznak szolgálók munkámmal s magam is, mint református vallásü, egyházam érdekét tartom szem előtt s úgy az árakban, mint a kivitelben a teljes megbizhatóságra törekszem.

Továbbra is szives pártfogásukba ajánlva magamat, maradtam teljes tisztelettel

Kerékgyártó István

orgona-épitő.

A fuvarkérdés meg van oldva!

Erről minden lelkész és tanító meggyőződhetik, ha szakít az előítéletekkel és

KERÉKPÁRT

szerez magának. Én már három év óta használom és e nélkül nem is oldhatnám meg feladatomban. Épen ezért ajánlom a kerékpárt lelkész és tanító társaimnak. A kik ezt az ajánlatomat figyelembe veszik, forduljanak hozzám (Budapest, VI. ker. Izabella-utca 71.) s bárkinek azonnal megküldöm a legjobb minőségű és a célnak legjobban megfelelő kerékpárt.

3-4

Péntek Ferenc.

Az összes gyógytudományok tudora

DR NAGEL ZSIGMOND

FOGORVOS

(SPECIALISTA)

Piacz-utca 49. sz.

Foghuzás érzéstelenítés mellett.

Fogtömések: arany, platina, ezüst és cementtel.

Egyes műfogak és teljes műfogsorok arany kautsuk, platina és aluminium alapon, csapfogak gyökérbe illesztve és koronák a legszabatosabb kivitelben.

NEUMANN M.

Magyarország legnagyobb és legrégebb

férfi-, fiu- és gyermek-ruha telepe

DEBRECEN, Főtér, a m. kir. postával szemben.

Pontos czimemre figyelni fessék.